

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

20/2708-

21. desember 2020

Avgjørelse av klager på vedtak om kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2021

1 Innledning og konklusjon

Klima- og miljødepartementet viser til klage fra Bygdefolk for Rovdyr 16.10.2020, Foreningen Våre Rovdyr 27.10.2020, Naturvernforbundet 28.10.2020, NOAH – for dyrs rettigheter 30.10.2020, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus 28.10.2020, Norges Miljøvernforbund 15.10.2020, Rovviltets Røst 25.10.2020 og WWF Verdens naturfond 29.10.2020 på rovviltnemndene i region 4 (Oslo, tidligere Akershus fylke og tidligere Østfold fylke) og 5 (tidligere Hedmark fylke) sitt vedtak 8. oktober 2020 om kvote for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen for 2021. I tillegg har Ulvens Dag klaget på vedtaket.

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndenes vedtak om felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna, og åpner for lisensfelling av inntil 8 ulver i Kynna-reviret og inntil 2 individer i Aurskog-reviret. Det vil si at kvoten er på 10 individer samlet. Hensikten med vedtaket er å tillate felling av alle ulvene i de nåværende revirene Aurskog og Kynna. Antallet er satt ut fra foreløpige opplysninger fra overvåkingen denne vinteren. Dersom oppdaterte opplysninger viser at det er flere eller færre ulver i revirene, kan fylkesmannen endre kvoten.

Etter departementets vurdering er skadeomfang og skadepotensial for samtlige revir begrenset, og det er ikke rettslig grunnlag for lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementet anser imidlertid at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som tilsier felling av revirene Aurskog og Kynna, og

at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c er oppfylt for felling av ulvene i disse revirene.

Når det gjelder forståelsen av § 18 første ledd bokstav c viser departementet til Innst. 257 L (2016-2017) fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.). I vurderingen har departementet lagt vekt på distriktpolitiske hensyn. Konfliktnivået knyttet til ulvebestanden er betydelig. Departementet finner at det foreligger tungtveiende offentlige interesser knyttet til å redusere konfliktnivået. Det er lagt vekt på rovviltnemndenes og sekretariatets konkrete opplysninger og begrunnelse for felling av revirene Aurskog og Kynna. Departementet mener at lisensfelling av de to revirene vil bidra til å øke tilliten til rovviltforvaltningen og bidra til konfliktdemping. jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum.

Etter departementets vurdering er det ikke andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling av ulvene i de to revirene Aurskog og Kynna, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Uttaket vil ikke true bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Rovviltnemndenes vedtak oppheves når det gjelder lisensfelling av ulvene i revirene Hernes, Hornmoen og Rømskog.

Enkelte av klagene er dermed tatt delvis til følge.

2 Bakgrunn

2.1 Saksgang

I innstillingen fra sekretariatene til rovviltnemndene ble det anbefalt at rovviltnemndene vedtar felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna for lisensfellingsperioden i 2021, som innebærer en kvote på totalt 16 ulv. I fellesmøte 28. august 2020 gjorde rovviltnemndene i region 4 og 5 en foreløpig votering om lisensfellingskvote for ulv innenfor ulvesonen. I møtet ble det blant annet fremmet forslag om felling av Rømskogreviret, som er et grenseoverskridende revir mellom Norge og Sverige. Endelig votering ble utsatt, slik at svenske myndigheter kunne informeres og komme med innspill før vedtak ble fattet. Det ble avholdt et møte mellom rovviltnemndene og svenske myndigheter 21. september 2020. Länsstyrelsen i Värmland ga sin uttalelse i saken i brev av 2. oktober 2020.

I fellesmøte 8. oktober 2020 vedtok rovviltnemndene en lisensfellingskvote på 32 ulv innenfor ulvesonen, med formål om å ta ut alle individene i revirene Hornmoen, Hernes, Kynna og Aurskog og individer i grensereviret Rømskog. Vedtaket ble påklaget av Bygdefolk for Rovdyr 16. oktober 2020, Foreningen Våre Rovdyr 27. oktober 2020, Naturvernforbundet 28. oktober 2020, NOAH – for dyrs rettigheter 30. oktober 2020, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus 28. oktober 2020, Norges Miljøvernforbund 15. oktober 2020, Rovviltets Røst 25.

oktober 2020, Ulvens Dag 29. oktober 2020 og WWF Verdens naturfond 29. oktober 2020. I tillegg kom det inn en rekke innspill fra organisasjoner, privatpersoner og en kommune til nemndenes behandling.

Rovviltnemndene behandlet klagene 12. november og opprettholdt vedtaket av 8. oktober 2020. I forbindelse med klagebehandlingen vedtok rovviltnemndene utvidet begrunnelse for vurderingen av naturmangfoldloven § 18. Klagesaken ble oversendt til Klima- og miljødepartementet 13. november for endelig avgjørelse. Miljødirektoratet oversendte sin faglige tilråding i saken til departementet 17. november.

2.2 Klagene

2.2.1 Klagevilkår

Enkeltvedtak kan påklages av «*en part eller annen med rettslig klageinteresse*», jf. forvaltningsloven § 28. I saksframlegget til klagebehandlingen settes det spørsmålsteget ved om Ulvens Dag har rettslig klageinteresse og skriver:

«Sekretariatet mener det er tvilsomt om Ulvens dag har rettslig klageinteresse. Ulvens dag består av privatperson(er) og har et årlig arrangement, samt nettside og aktivitet i sosiale medier. Det er mulig å donere penger til Ulvens dag. Ulvens dag fremstår mer som et opprop og et nettsted enn en organisasjon.»

I saksframlegget pekes det på at klagemomentene fra Ulvens Dag også fremsettes av andre klagere, slik at disse uansett blir vurdert. Det legges derfor til grunn at det ikke er behov for å konkludere på spørsmålet. Departementet finner også at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til spørsmålet om klagerett for Ulvens Dag, da klagerens hovedargumenter i stor grad er dekket av andre klagere som har rettslig klageinteresse.

2.2.2 Klagernes anførsler

Klagene er omfattende, og flere av klagene peker på flere av de samme momentene. I det følgende framgår hovedanførselene fra de innkomne klagene og det vises for øvrig til klagene i sin helhet.

Bygdefolk for Rovdyr

Klager mener det verken er juridisk eller faglig grunnlag for å ta ut 32 ulver innenfor ulvesonen. Klager mener vedtaket bryter med naturmangfoldloven og internasjonale avtaler, og at vedtaket ikke er fattet på et kunnskapsgrunnlag. Klager anfører at kvoten er urimelig høy og at vedtaket er konflikt drivende. Klager fremhever at i ulvesonen skal ulv ha prioritet. Klager mener bestandsnivået er så lavt at populasjonen risikerer å dø ut og derfor er den genetiske verdien av hvert enkelt dyr potensielt meget høy. Klager viser til rovviltforliket 2.2.21 og regner med at forvaltningen ved uttak av ulv undersøker hvert individs genetiske verdi. Klager mener nemndene ikke har tatt hensyn til annen irregulær avgang, og anfører at antallet ulv som forsvinner i ulovlig jakt er så stort at det i seg selv tilsier at uttak av ulv i

ulvesonen ikke kan tillates. Klager trekker frem eksempler på næringer som får inntekter av rovdyr i norsk natur, og spør hvorfor disse ikke nevnes i vurderingen av næringsinteresser.

Om revirene Kynna og Hornmoen skriver klager at revirene ikke er i konflikt med mennesker og ikke tar beitedyr. Klager mener at ulvene har tilhold et sted hvor de er uforstyrret. Klager mener at dersom etablerte revir med null eller svært lite skadepotensiale på husdyr tas ut, er sannsynligheten svært høy for at det vil komme nye ulver og etablere seg i de samme områdene, og det er ikke sikkert at disse vil ha det samme lave skadepotensialet. Klager mener det kan se ut som at rovviltnemndene legger opp til at ulver blir felt før det er mulig å stoppe vedtaket gjennom domstolene.

Foreningen Våre Rovdyr

Klager mener vedtaket strider mot naturmangfoldloven §§ 1, 5, 9 og forutsetningene i begrunnelsen til § 18 første ledd bokstav c, og er fattet uten nødvendig kunnskapsgrunnlag. Klager mener at Bernkonvensjonen brytes og at sannsynligheten for å oppnå bestandsmålet for ulv reduseres kraftig. Klager mener at ulvesonen med dette vedtaket i praksis blir ubetydelig for forvaltningen, og at rovdyr ikke lenger har noe areal i Norge hvor de skal ha rett til å leve. Klager mener dette strider med den todelte målsettingen i rovviltforvaltningen. Klager mener behandlingen av vedtaket i rovviltnemnda, hvor feilaktige opplysninger får stå som sannheter, er kritikkverdig. Klager viser til at ulven er kritisk truet på norsk rødliste. Klager mener vedtaket på ingen måte gjør rede for dette og kun legger vekt på det politiske vedtatte bestandsmålet. Klager anfører at vedtaket heller ikke redegjør for andre risikofaktorer som fredede rovdyr blir utsatt for, som ulovlig jakt.

Klager mener det ikke er hjemmel for uttak av noen av revirene i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Det finnes ingen forskning som sier at kjente ulveflokker står i veien for offentlige interesser av vesentlig betydning. Klager anfører at ulv ikke utgjør noen helse- eller sikkerhetsrisiko som ikke kan forbedres med økt kunnskap om ulvens atferd. Klager anfører at rovviltnemndenes vedtak også skal ta hensyn til grupper i samfunnet som verdsetter rovdyr i naturen. Klager tar opp rovdyraturisme og mener ulv kan være med på å bygge opp verdier av større offentlig interesse.

Klager mener forskning viser at lisensfelling ikke reduserer konfliktnivået og ikke reduserer aksepten for ulovlig jakt. Klager viser til at bestanden er preget av innavl og til prinsippet om samlet belastning. Klager mener bestanden på ingen måte kan karakteriseres som levedyktig. Klager viser til punkt 5 i vedtaket om genetisk viktige individ. Klager mener ulveflokker ikke fungerer slik at vi kan bestemme hvor de skal oppholde seg, og at flytting av ulv innebærer etiske utfordringer.

Naturvernforbundet

Klager mener det ikke finnes faglig eller juridisk grunnlag for felling av stabile ulvefamilier innenfor ulvesona. Klager mener vedtaket er i strid med naturmangfoldloven, særlig §§ 4-10, og Bernkonvensjonen. Klager mener at vedtaket er i konflikt med stortingsforlikene om rovdyr, blant annet det todelte målet, siden det kun er argumentene til samfunnsinteresser som er negative til ulv som vektlegges i vedtaket og den vedtatte bestandsmålsettingen. Klager anser vedtaket som konflikt drivende.

Klager peker på argumenter de mener ikke vurderes eller vektlegges i nemndenes vedtak, og mener dette er en grov saksbehandlingsfeil. Klager viser blant annet til at ulven er en kritisk truet art i Norge og fredet, at det foreløpig er vedtatt en samlet kvote på minst 14 ulver utenfor ulvesona, bestandens kritiske genetiske status som bare kan reduseres gjennom innvandring og økning i bestanden, og krypskyting. Klager mener at nemndene regner inn en skutt familiegruppe og allerede døde ulver i bestandsgrunnlaget, at dette er faglig feil og at kjent bestand i realiteten er betydelig mindre enn det nemndene legger til grunn. Klager anfører at brutto helnorsk kjente ulvebestand på vedtakstidspunktet er 32 ulver og fem ulvefamilier, og i tillegg forvalter Norge 2,5 grensefamilier med 24-25 ulver. Klager anfører at hvis fire ulvefamilier skytes, vil bestanden havne betydelig under målet om 4-6 ulvefamilier, hvorav minst tre helnorske. Klager mener at vedtaket vil føre til at en allerede svært marginal ulvebestand bevisst skytes ned under Stortingets vedtatte bestandsmål.

NOAH – for dyrs rettigheter

Klager anfører at vilkårene for felling av 32 ulver innenfor ulvesonen ikke er oppfylt og ber om at vedtaket omgjøres slik at det ikke tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2021. Klager mener vedtaket er i strid med naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og Grunnlovens § 112. Klager ber om at det ikke tillates lisensfelling før de pågående rettslige prosessene (WWF og NOAH mot staten) er avsluttet, og at et eventuelt vedtak om lisensfelling gis utsatt iverksetting. Klager peker på at prinsippet om geografisk differensiert forvaltning ikke er nevnt eller anvendt i rovviltnemndenes vedtak eller sekretariatets saksframlegg. Klager mener at så lenge det er uklarer om hvorvidt interesseavveiningen etter naturmangfoldloven § 18 kan være av dynamisk karakter, bør dette ikke anvendes.

Klager mener rovviltnemndene har fattet et vedtak med et mye høyere antall av ulv enn rådet for å ikke komme under bestandsmålet. Klager mener vedtaket vil føre til ytterligere polarisering, samt en uforutsigbar forvaltning uten tillit i store deler av befolkningen. Klager viser til at den skandinaviske ulvebestanden har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold, og til at ulven er kategorisert som kritisk truet. Klager mener rovviltnemndene henviser til bestandsmål som selvstendig grunnlag for skyting av ulv uten hensyn til rovviltforskriften, naturmangfoldloven og viltloven.

Klager anfører blant annet at:

1. Vedtaket oppfyller ikke vilkåret om at felling ikke vil true bestandens overlevelse. I tillegg lider denne delen av vedtaket av saksbehandlingsfeil:

- Det er ikke vurdert om vilkåret ville være oppfylt når man ikke kan påberope seg ulvebestanden som finnes i Sverige.
- Det er ikke tatt hensyn til forhold knyttet til ulvebestandens genetiske tilstand eller ulovlig jakt.
- Vedtaket unnlater å vurdere de negative effektene fra skyting av ulveflokker.

Disse feilene har virket bestemmende i vedtakets innhold og vedtaket er dermed ulovlig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41.

2. Det er ikke grunnlag for lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Interesse i at det ikke finnes ulv, eller at det finnes mindre ulv i området, kan ikke være en offentlig interesse av vesentlig betydning etter bokstav c, og oppnåelse av bestandsmålet kan ikke tillegges vekt i interesseavveiningen. Vedtaket lider også her av grove saksbehandlingsfeil som medfører at det er ulovlig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41:

- Rovviltnemndene har ikke gjort de nødvendige vurderingene etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c.
- Vedtaket er basert på generelle og vage påstander om «belastning» uten noen dokumentasjon.
- Vedtaket mangler en vurdering av mulige negative effekter av lisensfelling av ulv på holdninger til ulv, konfliktdemping og tillit til rovviltforvaltning.
- Vedtaket mangler vurdering av interessene til disse delene av samfunnet som er positive til ulv.

3. Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger er ikke oppfylt. Også den delen av vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil som har virket bestemmende i vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41.

Klager anmoder departementet om å ikke flytte Deisjøulvene, da dette ikke er hensiktsmessig og vil forårsake unødvendig lidelse hos dyrene.

Norges Miljøvernforbund

Klager kan ikke akseptere at det åpnes for lisensjakt på alle ulvene i Hornmoen, Hernes, Kynna, Aurskog og grensereviret Rømskog. Klager mener at rovviltnemndene ikke kan dokumentere større skader på tamrein og husdyr innen ulvesonen, forårsaket av flokkene. Klager anfører at innavl preger ulvebestanden og det er derfor ikke forsvarlig å iverksette jakt på ulvene. Klager viser til at ulven er kritisk truet i Norge. Klager viser til at bestanden er høyere enn det Stortinget har bestemt med hensyn til ynglinger, men mener jakt ikke er løsningen, da bestanden er sterkt preget av innavl. Klager mener at ulvebestanden er langt svakere enn en frisk bestand, og at jakt kan svekke bestanden ytterligere. Klager mener bestanden må styrkes.

Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus

Klager mener det er rom for uttak av ytterligere to grenserevir og ønsker uttak av grenserevirene Skillingmark og Varåa. Klager mener at uttak av Skillingmark-reviret vil hindre rask reetablering av ulv i Rømskog-reviret. Klager anfører at Varåa-reviret er et grenserevir med størstedelen av revirbruken i Norge. Klager krever en reduksjon av ulvebestanden i tråd med bestandsmålet og rovdyrforlikets intensjoner. Klager minner om at den skandinaviske ulvebestanden siste sesong ble beregnet til å bestå av 478 ulv. Klager anfører at "minimum viable population" er satt til 100 dyr i Skandinavia. Klager mener at Norge alene har handlingsrom for uttak av 2-3 helnorske ynglinger, 3 ynglende grenserevir og et større antall par og enkeltindivider. Klager anfører at det er gode argumenter for at vi bør sikte mot det nedre sjiktet av bestandsmålet. Klager mener det er på høy tid med en reduksjon av bestanden og den lokale belastningen. Klager mener at bestandsmålet ikke er et faktisk mål og at Stortinget har presisert at rovviltnemndene skal iverksette uttak når bestandsmålet er nådd. Klager mener at en reduksjon vil gi pusterom i områdene hvor revirene tas ut, med

tanke på de berørte, viltstammer og utmarksnæring. Klager anfører at uttak i seg selv er et konfliktdempende tiltak. Klager mener at uttak i områder som har hatt svært høy belastning over tid, vil styrke tilliten til forvaltningen.

Rovviltets Røst

Klager mener at det ikke foreligger grunn for uttak av fem revir innenfor forvaltningssonen for ynglende ulv og krever vedtaket kjent ugyldig. Klager mener naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c ikke kan gjøres gjeldende. Klager anfører blant annet at tallene for dokumenterte og erstattede tap av beitedyr er på historisk lavt nivå, og at skadepotensialet er nærmest ikke-eksisterende i ulvesonen. Klager anfører at revirene ikke utgjør fare når blant annet adferdsråd følges. Klager minner om dommen i lagmannsretten der WWF fikk medhold i at felling av revirene Osdalen og Julussa var ulovlig og advarer sterkt mot å vedta lisensfelling innenfor ulvesona, nettopp for å avvente den pågående rettsprosessen som nå er i gang.

Klager mener følgende må vektlegges når «offentlige interesser» benyttes i argumentasjonen for uttak:

- Jakt er hobby og rekreasjon for et fåtall. Det er aksept for høsting av naturens overskudd i alle samfunnslag.
- Viltet eies av fellesskapet til det er felt etter kvote og fellingsmessige hensyn etter lov og forskrift.
- Stortingets overordnede målsetning er levedyktige og livskraftige stammer av alle våre naturlige tilhørende store rovdyrarter i deres naturlige utbredelsesområder.
- Forvaltningssonen for ynglende ulv har vært igjennom en omfattende høringsrunde hvor alle parter fikk delta og komme med innspill. Høringene endte i innskrenkningen av ulvesonen ved vedtaket av ulveforliket i 2016.

Klager anfører at jakt ikke er en menneskerett og aldri kan trumfe hensynet til rovvilt i norsk natur. Klager mener det marginale uttaket av storvilt en ulveflokk medfører, tilsier at jaktutøvelse ikke kan tillegges vesentlig betydning. Klager påpeker at naturturisme ikke vurderes som inntektskilde. Klager påpeker at nemdenes argumentasjon om jakt, friluftsliv, frykt og byrdefordeling ikke kan ettergås. Klager mener nemndene bruker argumenter som viser egeninteresser. Klager mener at brevet fra Marker kommune mest sannsynlig er skrevet av lokalpolitikere med egeninteresser på feltet. Klager mener at ingenting tyder på at befolkningen i dette området føler frykt eller er bekymret for friluftslivet, og at svært mange i Marker kommune synes ulvens tilstedeværelse beriker livskvaliteten.

WWF Verdens naturfond

Klager anfører blant annet at ulven er totalfredet i Norge og er oppført som kritisk truet. Klager kan ikke se at vedtaket er innenfor rammene av verken Grunnloven, Bernkonvensjonen eller naturmangfoldloven. Klager mener at ingen av revirene som er vedtatt tatt ut medfører fare for skade på beitedyr jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og at det ikke foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som gir hjemmel for felling i ulvesonen, jf. bokstav c. Klager mener også det ikke er påvist at vedtaket ikke vil true bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen måte, jf. naturmangfoldloven § 18 annet ledd. Klager krever at vedtaket omgjøres, slik at det ikke

fattes vedtak om uttak av revirene Hornmoen, Hernes, Kynna, Aurskog og Rømskog. Klager ber om at vedtaket får oppsettende virkning til det foreligger dom fra Høyesterett i "ulverettssaken", dersom det likevel fattes vedtak om lisensfelling innenfor ulvesonen.

Klager stiller seg uforstående til anmodningen om flytting av ulv. Klager anfører at Deisjøreviret ligger hovedsakelig innenfor ulvesonen, men benytter også områder utenfor ulvesonen. Klager viser til at lederhannen er en finsk-russisk innvandrер (F0), og mener det er svært viktig at individet blir ivaretatt slik at man kan muliggjøre en bedring av den genetiske situasjonen. Klager forstår anmodningen dithen at nemndene mener ulveparet må flyttes, slik at de slutter å benytte områder utenfor ulvesonen. Klager mener man ikke kan flytte rundt på ville dyr, plassere dem der man synes at de bør oppholde seg, og forvente at de blir værende der. Klager mener at delen anmodningen ikke er i tråd med naturmangfoldloven, rovviltnemndenes mandat, kunnskapsgrunnlaget om ulv eller verktøy som er tilgjengelig for forvaltningen. Klager stiller også spørsmål ved at det regionale nivået pålegges ansvar for en felles bestandsforvaltning av ulv der man påberoper seg samarbeid med et naboland.

2.3 Rovviltnemndenes vedtak

Rovviltnemndene fattet 8. oktober 2020 følgende vedtak:

«Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (nml) § 18 første ledd b) o rovviltforskriften § 2. I 9 henhold til nml § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Rovviltnemndene i region 4 og 5 plikter å oppfylle Stortingets vedtak om å nå et bestandsmål for ulv på 4-6 ynglinger/år. Rovviltnemndene legger videre til grunn at Stortinget har tydeliggjort bestandsmålets betydning for norsk rovviltforvaltning med lovendringen av nml § 18 i juni 2020.

Det forventes en aktiv forvaltning av de revirhevdende parene, slik at konfliktnivået reduseres og en hindrer etablering av familiegrupper i beiteprioriterte områder/og i randsonen av beiteprioriterte områder

Rovviltnemndene 4 og 5 mener vilkårene for lisensfelling av ulv er oppfylt innenfor revirene Hornmoen, Hernes, Kynna, Aurskog og grensereviret Rømskog, og fatter derfor følgende vedtak:

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge.

Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal

en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8,5 ynglinger i 2019 der grenserevir teller med en faktor på 0,5. Av disse har 6 ynglinger forekommet i helnorske revirer. Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. nml § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. § 9, tillegges derfor mindre vekt.

Nemndene viser til sekretariatets saksfremlegg som angir hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Kynna og Aurskog etter nml § 18 c. Siden reviret Kynna da vil bli tømt, er det høyst påregnelig at ulv fra naborevirene Hornmoen og Hernes vil vandre inn i dette. Nemndene vil derfor i tillegg til næringsinteresser, jakt- og friluftssinteresser anføre samme hjemmelsgrunnlag og begrunnelse for lisensfelling i revirene Hornmoen og Hernes som for Kynna, det vil si nml § 18 c.

Lisensfelling i Rømskog-reviret begrunnes i sterkt og uønsket nærvær av ulv mot boligområder og nærmiljøer, jf. brev fra Marker kommune. Disse forhold, samt næringsinteresser, hensynet til jakt- og friluftsliv, frykt og byrdefordeling tilsier etter nemndenes vurdering at det foreligger hjemmel for lisensfelling etter nml § 18 c. Det har vært møte (teams 21/9-20) med svenske myndigheter om Rømskogreviret. Etter dette har Länsstyrelsen Värmland uttalt i et «Meddelande om förutsättningar för licensjakt på varg i greänsreviret Rømskog» 2/10-20: «Därmed överlåter Länsstyrelsen åt rovviltnemnderna att göra bedömningen om hur stort jaktuttak som kan göras, och om Rømskogreviret ska vara en del av uttaget.»

Det skal «ved vurdering av uttak etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd» jf. nml § 18 andre ledd 2.pkt.

Bestandsmål for ulv på 4-6 årlige ynglinger er med nemndenes forslag ivaretatt, jf. Forskrift om forvaltning av rovvilt, § 3 første ledd.

Rovviltnemndene anser at uttak av a) en kvote på inntil 32 dyr innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Hornmoen, Hernes, Kynna og Aurskog og b) individer i grensereviret Rømskog, ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2021. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml. § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. nml § 5, jf. også rovviltforskriften §§ 3 og 7. Uttaket vil ivareta Stortingets vedtak om bestandsmålet for ulv i Norge. Hensynet til differensiert forvaltning er lagt til grunn for vedtaket, jf. nml. § 12. Nemndene anser ikke at nml § 11 er relevant i denne sammenheng. Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Hornmoen, Hernes, Kynna, Aurskog og Rømskog etter nml § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet.

3. Lisensfellingsområde

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av alle dyr i revirene Hornmoen, Hernes, Kynna, Aurskog og Rømskog, og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører

reviret, fastsettes fellingsområdet av Fylkesmannen nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingområdet kan endres av Fylkesmannen i løpet av fellingsperioden.

4. Lisensfellingsperiode

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden fra 1. januar 2021 til 15. februar 2021.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk viktige individer

For å ivareta genetisk viktig ulv anmoder rovviltnemndene at Deisjøreviret flyttes slik at det ikke opererer utenfor ulvesonen. Ut fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene da å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk viktige individer. Dersom ny kunnskap om viktige genetiske individer skulle tilkomme, kan Fylkesmannen i samråd med lederne av rovviltnemndene i region 4 og 5 gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfelling under fellingsforsøk. Fylkesmannen oppretter en kvotetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av fylkesmennes løsning for SMS-varsling om status for lisensfelling. Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.».

I forbindelse med behandlingen av klager på vedtaket 12. november 2020 ble det vedtatt ytterligere begrunnelse for vedtaket av 8. oktober:

«Vurdering av revirene Hernes, Hornmoen og Rømskog opp mot nml § 18

Nemndene ser at det er flere relevante momenter som kan utdype og styrke begrunnelsen for nemndenes vedtak. Det følgende redegjør for dette og vil følge saken videre.

Vilkår om bestandens overlevelse og bestandsmålet

Nml § 18 a-f åpner for vedtak om uttak av vilt, herunder ulv, «hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen måte». Ifølge Rovdata var ulvebestanden i Norge i 2019 bestående av rundt 81 ulver. Det var 8,5 ynglinger i Norge i 2019. I vedlegg 1 til Fellessak 9/20, framgår det at den skandinaviske ulvebestanden i 2019 var på rundt 450 individer. Ifølge «Beräkningar av beskattning av den Skandinaviske vargpopulationen 2021» så bør «gynnsam bevarande status» (gunstig bevaringsstatus) for den skandinaviske ulvebestand ligge på minst 340 til 360 ulver, der det minst bør være 300 individer i Sverige og minst 40 individer i Norge. Det er med andre ord for tiden en solid skandinavisk ulvestamme. Antall ynglinger i Norge ble i 2019 overoppfylt ut fra et mål om fire-seks ynglinger, derav minst tre helnorske, jf Rovviltforskriften § 3. Også utviklingen av bestanden over tid, siste tre-fem år, tilsier at det er rom for et slikt uttak jf vedtaket i sak 9/20.

Dersom revirene Hernes, Hornmoen og Rømskog tas ut sammen med Kynna og Aurskog, vil det samlede uttak være på inntil 24 ulver siden Hernes og Hornmoen i kun består av hvert sitt revirhevdende par, jf Rovdata. I tillegg tas det ut inntil 12 ulver utenfor ulvesona jf Fellessak 8/20.

Til disse anslagene må det kommenteres at «irregulær avgang av rovvilt skal belastes den kvote som er bestemt av rovviltnemnden», jf Rovviltforskriftens § 7 fjerde ledd. Dette tolkes som at kvoten fastsettes i utgangspunktet uavhengig av «irregulær avgang», og at det faktiske uttaket blir å regulere i etterkant, jf nevnte § 7 som fastslår slik regulering til «Etter at vedtak om kvote for felling er fattet etter forskriften § 8 og § 10». Det er derfor slik at «irregulær avgang» ikke kommer i tillegg til den kvote som er fastsatt i medhold av forskriften.

I vedtaksmøtet 8. oktober var det kjent at det på svensk side var fattet vedtak om uttak av en familiegruppe i Värmland. I etterkant er det opplyst at ytterligere 3 familiegrupper er besluttet tatt ut, men alle disse familiegruppene ligger langt øst i Sverige og vil ha så godt som ingen innvirkning på vurderinger av uttak i Norge. Den svenske delen av den skandinaviske ulvebestanden teller dessuten over 350 individer og et uttak på 3-4 familiegrupper blir da relativt marginalt. Nemndene har ikke, på vedtakstidspunktet, oversikt over endelig uttak etter klageprosessene i Sverige, slik at det blir opp til departementet å hensynte nye opplysninger som tilkommer saken.

Totalt må det derfor kunne sies at både den skandinaviske ulvestammen og den norske delen av denne har en slik størrelse at uttak av fire helnorske familiegrupper/ revirdannende par (Kynna, Hornmoen, Hernes og Aurskog) samt ett grenserevir (Rømskog) «ikke truer bestandens overlevelse». Med minst 20 ynglinger eller revirdannende par i 2020, hvorav 11 er helnorske (jf skriv fra Miljødirektoratet 30/10-20 ref 2020/11430 «Faglig vurdering – lisensfellingskvoter på ulv i Norge utenfor ulvesonen sesongen 2020/2021»), er sannsynligheten meget stor for at det vil bli tilstrekkelig mange nok ynglinger i 2021, også etter uttak av fire helnorske revir og ett grenserevir. Samtidig vil uttak av revir på norsk side sannsynliggjøre at genetisk mer verdifulle individer kan vandre inn fra Sverige, og slik sett bidra til redusert innavl i den norske delen av den skandinaviske ulvestammen.

Drøftelsen viser at vilkåret om «ikke å true bestandens overlevelse» dermed er oppfylt. Nml § 5 om «levedyktige bestander» anses å være oppfylt.

Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger

Neste vilkår i nml § 18 andre ledd er at «formålet ikke kan nås på annen måte». Det er på det rene at forekomst av ulv og andre beskyttelsesverdige formål i samme område ofte ikke er forenlige. Alternativer til uttak er enten å flytte ulv eller å gjerde inn områder der beitende bufe er utfordringen. Flytting av ulv er forholdsvis kostbart og beheftet med stor usikkerhet når det gjelder varigheten av tiltaket, særlig når det gjelder

familiegrupper/ revirdannende par. Inngjerding av beiteområder er svært ressurskrevende og vil heller ikke løse utfordringer knyttet til andre næringsinteresser som jakt eller når det gjelder vilkår knyttet til nml § 18 c. Det er heller ikke kjent om digitale gjerdeløsninger har blitt tatt i bruk på rovvilt (<https://www.nofence.no/>). Vilkåret i nml § 18 andre ledd om at «formålet ikke kan nås på annen måte» anses oppfylt.

Uttak av ulv kan dermed skje etter de vilkår nml § 18 c stiller opp.

Hjemmelsgrunnlaget etter nml § 18 c

I den videre drøftelse ses det bort fra revirene Kynna og Aurskog, da disse er behørig drøftet opp mot nml § 18 c i sekretariatets innstilling. Vilkårene i nml § 18 c er «allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning». Dette er alternative vilkår, og det er da ikke noe krav om at begge vilkår må være oppfylt. Under det første vilkåret defineres lokalsamfunn og enkeltpersoners frykt for egen helse og sikkerhet og psykososiale forhold. For grensereviret Rømskog foreligger det dokumentasjon fra kommunen på at mange innbyggere opplever frykt og ubehag. Dette vilkåret synes dermed å være oppfylt for Rømskog.

Når det gjelder «offentlige interesser av vesentlig betydning» så er det etter Innst. 257 L (2016-2017) gitt en viss frihet til å definere dette nærmere, og etter en konkret interesseavveining for det enkelte tilfelle. Avveiningen skal være dynamisk i forhold til om bestandsmålet er oppfylt, jf nml § 18 andre ledd 2.punktum. Siden antall ynglinger de senere år har ligget over bestandsmålet, så er terskelen for når en kan vektlegge nevnte vilkår lavere. I både Hernes, Hornmoen og Rømskog foreligger det næringsinteresser knyttet til beiting og jakt, samt friluftinteresser. Disse interessene anses som betydelige og veier tyngre enn hensynet til nevnte ulverevir, gitt størrelsen på nåværende ulvebestand og oppfyllelse av bestandsmål jf Rovviltforskriften § 3 og ivaretagelse av nml § 5, jf tidligere drøfting. Konklusjonen er at det foreligger hjemmel for uttak etter nml § 18 c.

Det er ellers også en fordel å ta ut revirene Hernes og Hornmoen da disse ved fortsatt eksistens vil kunne rekruttere til naboreviret Kynna, i tillegg til at framtidige ynglinger vil kunne gi press mot beiteområder utenfor ulvesonen, slik som i Rendalen og nordover, hvor også nml § 18 b kan trekkes inn som hjemmel.»

I behandlingen av klagene 12. november vurderte rovviltnemndene følgende:

«Rovviltnemndene legger til grunn at nemndene har hatt tilgang til den nødvendige og eksisterende kunnskap for å fatte et gyldig vedtak, jf. nml. §§ 8 og 10, jf. også fvl. § 17.

Rovviltnemndene viser til nye opplysninger som er redegjort for i saksutredningen til klagebehandlingen. Nemndene kan ikke se at dette taler for en annen vurdering knyttet til kvote og område for lisensjakt av ulv innenfor ulvesonen.

Klagene tas etter dette ikke til følge. Rovviltnemndene opprettholder sitt vedtak av 8. oktober 2020 i sak 9-20, og klagene oversendes Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33, fjerde ledd.»

I den utvidede begrunnelsen fra rovviltnemndene 12. november, fremgår det at lisensfelling av ulvene i revirene Aurskog, Hernes, Hornmoen, Kynna og Rømskog vil innebære et uttak på 24 individer, ut fra informasjonen om antallet individer i revirene på tidspunktet for klagebehandlingen. Rovviltnemndene skriver samtidig at de opprettholder vedtaket av 8. oktober. Departementet legger til grunn at rovviltnemndenes vedtak innebærer en kvote på inntil 32 individer i de aktuelle revirene.

3 Miljødirektoratets faglige tilrådning

Miljødirektoratet ga en faglig vurdering av nemndenes vedtak i brev til Klima- og miljødepartementet 17. november 2020. Miljødirektoratet uttaler i tilrådingen blant annet følgende:

«Vår faglige vurdering i denne saken avgrenses til de vedtatte lisensfellingskvotenes konsekvenser for:

- *genetisk status og utvikling for den skandinaviske ulvebestanden*
- *mulighetene for å oppnå bestandsmålet for ulv etter neste yngling*
- *om vedtatt lisensfellingskvote vil true bestandens overlevelse*

Miljødirektoratet har ikke foretatt noen rettslig vurdering av hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling innenfor ulvesonen, men vi viser til de vurderingene som er gjort av sekretariatet for rovviltnemndene i region 4 og 5. Vi finner at Klima- og miljødepartementet er best til å vurdere rekkevidden av naturmangfoldlovens § 18, 1. ledd, bokstav c.

Faglig vurdering

Klima- og miljødepartementet (KLD) har 21. oktober bedt Miljødirektoratet om en faglig vurdering som grunnlag for behandling av klagene på vedtakene om lisensfelling av ulv utenfor og innenfor ulvesonen. Det er bedt om at vurderingene gjøres i to trinn, først en vurdering av kvotene utenfor sonen (levert 30. oktober 2020) og deretter en samlet vurdering av alle kvotevedtakene både utenfor og innenfor ulvesonen.

[...]

Kvote vs bestandsmåloppnåelse

Endelig bestandsstatusrapport 2. juni 2020, samt foreløpig informasjon om observerte valper i enkelte revir sesongen 2020 er lagt til grunn for vår faglige vurdering. Det er i foreløpige vurderinger vi har mottatt fra Statens Naturoppsyn

vurdert som sannsynlig å være yngling sesongen 2020/2021 i følgende helnorske revir; Aurskog, Mangen, Kynna, Hormoen og Ulvåa, samt i grenserevirene; Rømskog, Bograngen, Juvberget og Varåa (Tabell 2). Det er følgelig sannsynlig at bestandsmålet for ulv i Norge vil bli nådd for registreringssesongen 2020/2021, men det gjenstår enda mye sporingsarbeid før de endelige resultatene av denne vinterens inventeringsarbeid vil foreligge.

Historikken viser at revirene endrer utforming og størrelse mellom år. Utskiftingen av revirmarkerende dyr er registrert å være relativt høy. Revir som er helnorske ett år, kan være grenserevir året etter og motsatt. Enkelte revir forsvinner. Det å skulle forutse virkningen av ulike uttaksnivå i dette systemet er derfor en meget krevende oppgave, og kan vanskelig gjøres med høy presisjon. Det at vi forholder oss til svært små tall, gjør også at tilfeldigheter vil kunne vippe antallet ynglinger den ene eller andre veien, helt uavhengig av hvor mange dyr som blir tatt ut ved lisensfelling. Derfor må en sannsynlighetsvurdering legges til grunn for hvor mange valpekull som kan ha blitt født i 2020, hva som vil gjenstå etter endt lisensfelling, og betydningen av ulike uttaksnivå for neste yngleperiode (mai/juni 2021).

Hvor stor innvirkning uttak av det enkelte revirhevdende par vil ha er vanskelig å estimere da tilfeldig variasjon vil spille en stor rolle i en så liten bestand som den norske delbestanden av ulv. Men uttak av revirmarkerende flokker og par må forventes å ta ut reproduksjonspotensialet i det aktuelle området/reviret for den kommende yngleperioden. Det er registrert yngling i 4 av de 5 revirene som rovviltnemndene i region 4 og 5 har vedtatt lisensfelling av.

Ettersom bestanden har utfordringer knyttet til innavl og illegal jakt bør forvaltningen sikte mot den øvre delen av bestandsmålet. Direktoratet vurderer at et uttak av 2-3 flokker, vil kunne gi en bestandsreduksjon ned mot øvre nivå av bestandsmålet.

Utfra de foreliggende data anser Miljødirektoratet det som sannsynlig at det vil kunne fødes tilstrekkelig med valpekull i 2021, til å kunne oppnå det lavere nivået av bestandsmålet etter endt lisensfelling 2020/2021, selv om rovviltnemndene i region 4 og 5 sitt vedtak om fellingen av 4 helnorske flokker og en grenseflokk effektueres, men dette vil være usikkert. Størst usikkerhet vil etter vår vurdering være knyttet til om delmålet om tre helnorske ynglinger våren 2021 vil kunne oppfylles, dersom fire helnorske revir tillates felt kommende vinter.

Et annet usikkerhetsmoment er at ulver fra tilgrensende revir kan bli felt i forbindelse med lisensfellingen. Ulv fra naborevir vil raskt kunne bevege seg inn i revirene som blir åpnet for felling, når alfadyrene blir skutt. Dette medfører at dyr som opprinnelig har tilhold i tilgrensende revir, og ikke er omfattet av

fellingsvedtaket, likevel kan risikere å bli felt. Normalt er lisensfelling innenfor ulvesonen, under gode sporforhold, meget effektivt. For å redusere risikoen for at dyr fra andre revir felles, anbefaler vi at Fylkesmennene gis anledning til å avslutte/stoppe lisensfelling i det enkelte reviret hvor det åpnes for lisensfelling. Og at Fylkesmennene avslutter fellingsperioden kort tid etter at alfadyrene i reviret er blitt felt.

Vurdering av om effektivering av vedtatte kvoter truer bestandens overlevelse

Miljødirektoratet legger til grunn at ulvebestanden i Norge ikke er en egen bestand, men at den norske delbestanden er del av den større skandinaviske bestanden, som igjen har tilknytning til Finland og Russland igjennom innvandring og utvandring, jf. A. Eriksen m.fl. 2020, (vedlegg C).

Gjennom flere rapporter har Naturvårdsverket utredet hva som omfattes av begrepet gunstig bevaringsstatus (fra EUs habitatdirektiv) og hva som kreves for at den svenske (og skandinaviske) ulvebestanden skal ha gunstig bevaringsstatus. Gjennom dette arbeidet er det fastsatt en såkalt referanseverdi for gunstig bevaringsstatus (FRP). Minste levedyktige bestand (MVP) er betydelig lavere enn FRP, og ikke tilstrekkelig for å oppnå gunstig bevaringsstatus.

Naturvårdsverket la i 2015 til grunn at referanseverdien for ulv i Sverige er minst 300 individer (en skandinavisk ulvepopulasjon på minst 340 ulver ville ha høy sannsynlighet for overlevelse, fordelt på 300 for Sverige og 40 for Norge). Referanseverdien forutsetter at det forekommer migrasjon og innvandring fra den finsk-russiske ulvebestanden til den sør-skandinaviske ulvebestanden, hvor minst en finsk-russisk immigrant per ulvegenerasjon (5 år) etablerer seg og går inn i reproduksjonen (produserer valpekull). Det forutsettes videre at valpene til immigranter i neste omgang også går inn i reproduksjonen i den sør-skandinaviske bestanden. Vi viser til det som tidligere er skrevet om viktigheten av immigranter fra den større finsk-russiske bestanden for bestandens overlevelse i et langsiktig perspektiv. Lisensfelling der genetisk verdifulle individer er registrert, bør unngås/stoppes.

Ut fra dette kan vi legge til grunn at hvis vi oppnår kravene til gunstig bevaringsstatus (340 for Skandinavia), oppnår vi kravene til minste levedyktige bestand som er betydelig lavere. De vedtatte kvotene vil etter vår vurdering ikke true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse.

Direktoratet vil likevel fraråde uttak av fem etablerte flokker og par innenfor ulvesonen. Bestanden har utfordringer knyttet til innavl, illegal jakt, risikoen for utilsiktet felling av revirhevdende dyr fra naborevir, og tilfeldigheter er kjent å kunne gi betydelige utslag i små bestander. Som en følge av dette bør

forvaltningen etter vår vurdering sikte mot den øvre delen av bestandsmålet, og følgelig gjøre et noe mindre uttak av revirmarkerende dyr innenfor ulvesonen enn det som nå er vedtatt.

Konklusjon

Miljødirektoratet legger til grunn at Norges del av den skandinaviske ulvebestanden i dagens situasjon bør forvaltes slik at bestanden er i øvre del av det nasjonale bestandsmålet på 4-6 årlige ynglinger. Dette fordi bestanden har utfordringer knyttet til innavl og illegal felling. Vi støtter sekretariatet til rovviltnemndene i region 4 og 5 sin vurdering om at uttak av 2-3 flokker mest sannsynlig vil gi en bestandsreduksjon ned mot bestandsmålet.

Miljødirektoratet vurderer at den totale lisensfellingskvoten i Norge, utenfor (27) og innenfor (32) ulvesonen, på i alt 59 dyr (hvorav 5 revirmarkerende flokker og par) er satt høyt. Det må forventes at effektivering av hele den vedtatte kvoten, vil gi en betydelig reduksjon i den norske delbestanden av ulv. Direktoratet vurderer det likevel som sannsynlig at det lavere nivået i bestandsmålet vil kunne nås, selv om vedtakene som er fattet av rovviltnemndene blir stående. Det er etter vår vurdering usikkert om delmålet om å ha tre helnorske ynglinger vil kunne nås våren 2021, etter et eventuelt uttak av 4 helnorske revir vinteren 2020/2021.

De vedtatte kvotene vil etter vår vurdering ikke true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Denne vurderingen bygger på følgende forutsetninger;

- A. Forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablerer seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse. Uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige, for å sikre overlevelsen.*
- B. Den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen må ikke medføre felling av ulv fra tilgrensende revir.*
- C. Annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger.*

Norsk ulveforvaltning er avhengige av at de svenske forvaltningsmyndighetene opprettholder en delbestand av ulv, som er vesentlig større enn den norske delbestanden for å sikre den langsiktige overlevelse av arten.

Miljødirektoratet anbefaler at Fylkesmennene, som administrerer lisensfelling, gjennom lisensfellingsvedtakene gis myndighet til å kunne

stanse lisensfelling, dersom genetisk verdifulle ulver skulle bli påvist i områdene der det åpnes for lisensfelling.»

Det vises for øvrig til Miljødirektoratets faglige tilrådning i sin helhet.

4 Klima- og miljødepartementets vurdering

4.1 Det rettslige vurderingstemaet

Ulven ble fredet i Norge ved kongelig resolusjon 15. mai 1973. I Norsk rødliste for arter 2015 er ulven klassifisert som kritisk truet. Arten er oppført i Bernkonvensjonens vedlegg II «*Strictly protected fauna species*». Hovedregelen er dermed at det er forbudt å felle ulv. Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 og naturmangfoldloven (nml.) § 18 gir på visse vilkår adgang til å gjøre unntak fra forbudet.

I denne saken skal departementet ta stilling til om man skal tillate uttak av ulv for å avverge skade på «*avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom*» jf. nml. § 18 første ledd bokstav b, eller for å ivareta «*allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*», jf. nml. § 18 første ledd bokstav c. I tillegg er det to vilkår som alltid må være oppfylt for at lisensfelling av ulv skal kunne gjennomføres: At felling ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum. Der felling av ulv vurderes etter nml. § 18 første ledd bokstav c, skal det legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt av Stortinget er nådd, jf. nml. § 18 andre ledd andre punktum.

Nml. § 5 første ledd slår fast at "[m]ålet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder". Bestemmelsen pålegger ikke forvaltningen noen direkte forpliktelser, men utgjør et moment ved lovtolkning og skjønnsutøvelse i vurderingen av vilkårene i nml. § 18. Forvaltningsmålet for arter etter nml. § 5 er trukket inn i den skjønnsmessige vurderingen av saken.

Prinsippene i nml. §§ 8-10 og § 12 legges til grunn som retningslinjer, jf. nml § 7. Prinsippene i nml. § 11 anses ikke som relevante i denne saken da det ikke er aktuelt å stille fordyrende vilkår. Departementet anser at kravet til kunnskapsgrunnlaget etter nml. § 8 og kravet til sakens utredning etter forvaltningsloven § 17 er oppfylt. Førre-var-prinsippet anses ivaretatt, jf. nml. § 9. Nml. § 14 om andre viktige samfunnsinteresser er også trukket inn i den skjønnsmessige vurderingen av saken.

Annet relevant regelverk er rovviltforskriften §§ 3, 4, 7 og 10.

4.2 Bestandssituasjonen

4.2.1 Betydningen av bestandssituasjonen i den videre vurderingen

Ulvebestandens størrelse og genetiske tilstand har betydning i relasjon til to ulike vurderingstemaer, som departementet skal ta stilling til i dette vedtaket. Det er for det første et vilkår etter nml. § 18 andre ledd første punktum at «*uttaket ikke truer bestandens overlevelse*». Vilkåret knytter seg til den sør-skandinaviske ulvebestanden. Dette følger av lovens forarbeider, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) og er lagt til grunn i dom i Borgarting lagmannsrett av 16. januar 2008. Departementet drøfter dette vilkåret i punkt 4.2.4.

For det andre har bestandens størrelse og genetiske tilstand betydning for det nasjonale bestandsmålet for ulv. Bestandsmålet er fastsatt av Stortinget og framgår av rovviltforskriften § 3 første ledd. Bestandsmålet for ulv er 4-6 årlige ynglinger, hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Yngling i grenserevir teller med en faktor på 0,5. Departementet skal i tillegg til lovens vilkår nevnt over, også ta stilling til om det med uttaket er sannsynlig at bestandsmålet for ulv nås neste år. jf. blant annet kommentarene til rovviltforskriften § 7 annet ledd. Departementet drøfter forholdet til bestandsmålet i punkt 4.2.3.

Bestandsmålet kommer også inn som et moment i vurderingen av uttak etter nml. 18 første ledd bokstav c, se punkt 4.4.3.2.

4.2.2 Bestandssituasjonen for ulv

Departementet legger Miljødirektoratets faglige tilrådning av 17. november 2020 til grunn for denne redegjørelsen. Miljødirektoratet har basert seg på rapport fra Rovdata 2. juni 2020 om endelig bestandsstatus for ulv i Skandinavia for vinteren 2019/2020 (Wabakken m.fl. 2020). Departementet legger i tillegg til grunn opplysningene i rapporten "Ulv i Norge per 10. desember 2020, Foreløpige konklusjoner for vinteren 2020-2021" fra Høgskolen i Innlandet datert 15. desember 2020.

Det ble registrert i alt 45 familiegrupper av ulv i Skandinavia vinteren 2019/2020, hvorav 6 helnorske og 5 familiegrupper i grenserevir. Det ble registrert 26 revirmarkerende par, hvorav 5 i Norge og 4 i grenseoverskridende revir. Samlet sett var dette en økning på 3 familiegrupper og revirmarkerende par sammenlignet med det som ble registrert under registreringssesongen 2018/2019. I 2019/2020 var det også en større relativ andel familiegrupper enn i 2018/2019. Miljødirektoratet mener dette tilsier at antallet individer i bestanden har økt siden 2018/2019. Videre ble det registrert 6 helnorske ynglinger og 5 ynglinger i grenserevir vinteren 2019/2020. Alle revir i Norge ble i sin helhet registrert innenfor ulvesonen, med unntak av det revirmarkerende paret i Spekedalen, som ble felt ved skadefelling 20. november 2019 og i sin helhet lå utenfor ulvesona, og Deisjøreviret, som er etablert dels innenfor og dels utenfor ulvesonen.

For registreringssesongen 2019/2020 ble det registrert at antallet ynglinger av ulv i Norge, inkludert halvparten av grenserevir, var 8,5, hvorav 6 var helnorske. Til sammenligning ble

det registrert 8 ynglinger i registreringssesongen 2018/2019, hvorav 5 var helnorske, og 10,5 ynglinger i registreringssesongen 2017/2018, hvorav 8 var helnorske. Antallet helnorske revirmarkerende par og flokker har ligget stabilt på 11 de siste fem årene. Antallet revirmarkerende par og flokker som berører norsk areal, det vil si både helnorske revir og grenserevir, har også holdt seg på et relativt stabilt nivå rundt 16 par og flokker, med en nedgang til 15,5 siste sesong.

Det følger av rapporten over de foreløpige registreringene per 10. desember at det så langt i vinter er dokumentert 4 sikre valpekull i helnorske revir og 3 valpekull i grenserevir der ulvefamiliene har tilhold eller antas å ha tilhold på tvers av riksgrensen. De 4 ynglingene i helnorske revir har alle skjedd med fullstendig tilhold innenfor ulvesonen. I rapporten vises det også til at det mangler DNA-dokumentasjon og mer ulvesporing i ett helnorsk revir (Aurskog) og tre antatte grenserevir for eventuelt å kunne bekrefte ytterligere fire mulige eller sannsynlige valpekull i 2020.

Bestanden ble for registreringssesongen 2019/2020 beregnet til ca. 450 ulver i Skandinavia. Dette er en økning med 70 dyr sammenlignet med den beregnede bestanden for registreringssesongen 2018/2019. Økningen skjedde i Sverige, hvor det beregnede antallet individer for 2019/2020 var på ca. 365 dyr, inkludert halvparten av individer i grenserevir. Det ble registrert 103-106 individer av ulv i Norge i 2019/2020, hvorav 56 med helnorsk tilhold. Etter fordeling av ulver med tilhold på begge sider av riksgrensen med en faktor på 0,5, var tallet 80-81 ulver i Norge i 2019/2020. Det er 6 dyr færre enn det som ble registrert sesongen 2018/2019.

Bestandstallene over må sees i sammenheng med hvilken dødelighet det har vært i ulvebestanden. I perioden 1. mai 2019 til 30. april 2020 er det registrert 22 døde ulver i Norge, og 37 døde ulver i Sverige, hvorav totalt 40 ble felt på lisensfelling, skadefelling og i nødverge. Fra 1. mai til 20. desember 2020 er det registrert 27 døde ulver, 13 i Norge og 14 i Sverige. Samlet er det registrert 86 døde ulver i Norge og Sverige fra 1. mai 2019 til 20. desember 2020.

I Sverige er det for 2020/2021 vedtatt kvoter for lisensjakt på ulv på til sammen 24 individer. Kvoten er påklaget og klagebehandlingen er ikke endelig avgjort. Kvoten i Sverige kan derfor endre seg. Miljødirektoratet viser til at det må forventes at det vil kunne bli skutt omtrent 20 ulver på skadefelling i Sverige. Miljødirektoratet legger derfor til grunn at det kan forventes felling av i underkant av 50 ulv i den svenske delen av bestanden fra 1. mai 2020 til 30. april 2021 (6 er felt i perioden per 12. november). Det er vedtatt en lisenskvote på totalt 27 ulver i områdene utenfor ulvesonen i Norge, samt betingende skadefellingskvoter på til sammen 5 ulver i region 7 (Nordland) og 8 (Troms og Finnmark), for sesongen 2020/2021. Miljødirektoratet vurderer at det erfaringsmessig er lite sannsynlig at disse kvotene vil bli effektuert i sin helhet. Irregulær avgang av ulv fra tidspunktet for rovviltnemndenes vedtak skal trekkes fra lisensfellingskvoten.

Den sør-skandinaviske ulvebestanden har en høy innavlsgrad. Gjennomsnittlig innavlskoeffisient er beregnet til ca. 0,24 for vintersesongen 2019/2020. Til omtalen av bestandens genetiske tilstand i Miljødirektoratets faglige tilrådning, vil vi legge til at Rovdata 11. desember 2020 opplyste at det er registrert DNA fra en årssvalp i Boksjøreviret. Dette innebærer at den genetisk verdifulle Tiveden-ulven har fått andregenerasjons avkom.

Det er dokumentert at det skjer ulovlig avliving av ulv i den sør-skandinaviske bestanden, og at omfanget har vært betydelig. Dette er nærmere beskrevet i Meld. St. 21 (2015-2016) *Ulv i norsk natur* s. 27. Miljødirektoratet skriver blant annet følgende om ulovlig avliving i den faglige tilrådingen i saken:

«Utfordringene med illegal felling av ulv kan se ut til å være noe mindre i Norge enn i Sverige, om en sammenholder verdier av kjent avgang og bestandsutvikling. Alternativt har vi en netto-innvandring fra Sverige til Norge som overskygger påvirkningene av illegal felling i Norge. For den felles skandinaviske ulveforvaltningen er kunnskapen om at mange dyr forsvinner av ukjente årsaker uansett utfordrende, ettersom størrelsen på denne faktoren er ukjent. Samtidig må kunnskapen om at det foregår illegal felling vektlegges ved fastsettelse av fellingskvoter.»

Når det gjelder revirene som rovviltnemndene har vedtatt å felle i vedtaket 8. oktober 2020, er status per. 21. desember 2020 følgende:

Aurskog-reviret

Aurskog-reviret ble med gjeldende parkonstellasjon første gang registrert i 2018. Reviret var i 2019/2020 registrert som en familiegruppe med yngling, og det ble i 2019/2020 registrert 5 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,299. I de foreløpige konklusjonene per 10. desember 2020 er antallet individer registrert i reviret «2 - ?». Det ble påvist ungekull ved observasjoner før registreringssesongen, men familiegruppestatusen er så langt usikker innenfor registreringssesongen.

Hernes-reviret

Hernes-reviret ble første gang påvist vinteren 2019/2020, og registrert som en familiegruppe med yngling og totalt 4 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,256. I rapporten over de foreløpige konklusjonene for vinteren 2020-2021 per 10. desember er reviret oppført med «1-?» som det foreløpige tallet på antall ulv i reviret. Det følger av rapporten at:

«Vinterens status for ulv i det helnorske Hernesreviret, med tilhold i deler av Elverum og Åmot kommuner, er foreløpig høyst uklar. Sist vinter hadde en familiegruppe på fire ulver tilhold i dette reviret, inklusiv to valper som var født i 2019. Hittil i vinter er kun ett enslig individ fra dette reviret påvist ved en sporing og DNA-analyser har bekreftet at dette var den revirmarkerende lederhannen i fjorårets Hernesrevir. Samtidig har Høgskolen hittil i vinter sporet 50 km av et revirmarkerende par i det tidligere Julussareviret, som delvis overlapper med Hernesreviret fra i fjor.»

Hornmoen-reviret

Hornmoen-reviret ble første gang påvist med et revirmarkerende par vinteren 2019/2020. Det ble ikke påvist yngling i reviret i 2019/2020. Innavlskoeffisienten var 0,267. Ifølge den foreløpige rapporten per 10. desember 2020 har det vært yngling i reviret i 2020, og det er registrert 3-4 individer i reviret.

Kynna-reviret

Kynna-reviret ble første gang registrert i 2004/2005 og har deretter blitt registrert årlig. Den første ynglingen ble registrert i 2008/2009. I 2008/2009 og de to påfølgende årene hadde tispas en finsk-russisk immigrant som partner. I 2011/2012 ble hannen skiftet ut med den nåværende hannen. Siden den gang har det ikke vært registrert yngling i reviret før i 2017/2018. Både dagens tispas og hannen i reviret i 2018/2019 har mer enn tre generasjoner tilbake til forrige reproduserende immigrant. Det ble registrert ny hann i reviret i 2019/2020, dette er den tidligere lederhannen i Flisdalen-reviret. Kynna-reviret var i 2019/2020 en familiegruppe med yngling, og det ble i 2019/2020 registrert 9 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,297. Ifølge den foreløpige rapporten per 10. desember 2020 har det vært yngling i reviret i 2020, og det er registrert 6-8 individer i reviret.

Rømskog-reviret

Rømskog-reviret er et grenserevir. Hovedvekten av revirets leveområde ligger i Norge. Det revirmarkerende paret i reviret ble første gang registrert i 2016/2017. I 2018 ble det registrert en ny parkonstellasjon i reviret (to F3 individer), som ynglet samme år. Det er registrert yngling i 2019 med samme lederpar. Reviret var i 2019/2020 registrert som en familiegruppe med yngling, og det ble i 2019/2020 registrert 6 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,351. Ifølge den foreløpige rapporten per 10. desember 2020 er det usikkert om det har vært yngling i reviret i 2020, og det er registrert «4 - ?» individer i reviret.

4.2.3 Bestandsmålet

Av Prop. 63 L (2016-2017) Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) følger det at det er en målsetting at ulvebestanden forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Det understrekes samtidig at ulv skal forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven.

Det følger av rovviltforskriften § 3 at det skal være 4-6 årlige ynglinger av ulv, hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Miljødirektoratet uttaler i den faglige tilrådningsen fra 17. november 2020 at Norges del av den sør-skandinaviske ulvebestanden i dagens situasjon bør forvaltes slik at den ligger i øvre del av intervalleret.

Det er registrert 8,5 ynglinger i Norge i 2019. Bestanden var dermed 2,5 ynglinger over den øvre delen av intervallmålet. Bestanden har ligget noen ynglinger over bestandsmålet siden vinteren 2015/2016. Miljødirektoratet vurderer at et uttak av 2-3 flokker mest sannsynlig vil gi en reduksjon i bestanden ned mot øvre del av bestandsmålet. Miljødirektoratet anser det som sannsynlig at det vil kunne fødes tilstrekkelig med valpekull i 2021 til å kunne oppnå det

lavere nivået av bestandsmålet, selv om vedtaket om felling av 4 helnorske flokker og en grenseflokk effektueres. Det er imidlertid usikkerhet knyttet til denne konklusjonen. Direktoratet vurderer at det vil være størst usikkerhet knyttet til om delmålet om 3 helnorske ynglinger vil kunne oppfylles, dersom 4 helnorske revir felles denne vinteren.

Departementet er enig i Miljødirektoratets vurdering om at den norske delen av bestanden bør forvaltes slik at den ligger i øvre del av intervallmålet, da bestanden er preget av innavl og det er utfordringer knyttet til ulovlig jakt, jf. kommentarene til rovviltforskriften § 3.

Miljødirektoratet har som nevnt konkludert med at et uttak av 2-3 flokker mest sannsynlig vil gi en reduksjon av bestanden ned mot den øvre delen av bestandsmålet. Departementet er enig i denne vurderingen. Vurderingen må imidlertid ses i lys av at etter at Miljødirektoratet kom med sin faglige tilrådning 17. november, ble det 11. desember 2020 besluttet å flytte ulvene i Deisjøreviret. Flyttingen medfører en relativt stor risiko for at ulveparet i Deisjøreviret dør. Departementet viser til Miljødirektoratets faglige vurdering knyttet til flyttingen datert 9. desember 2020. Etter departementets vurdering har dette betydning for hvor mange familiegrupper/revirmarkerende par bestandsmålet tilsier at skal felles.

Som nevnt innledningsvis, er det en målsetting at ulvebestanden skal forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Departementet har kommet til at hensynet til bestandsmålet er ivaretatt med en kvote for lisensfelling på to revir denne vinteren, og at det i dagens situasjon ikke bør åpnes for en kvote ut over dette. Av den grunn har departementet konkludert med at rovviltnemndenes vedtak, der det ble åpnet for uttak av 4 helnorske familiegrupper/revirmarkerende par og ett grenserevir, må endres.

Departementet understreker at oppnådd bestandsmål ikke alene er tilstrekkelig for at vilkårene for uttak, herunder § 18 første ledd bokstav b og c, er oppfylt. Departementet har derfor ikke med det som er sagt over, tatt stilling til om naturmangfoldlovens vilkår for uttak er oppfylt for lisensfelling av to revir. Drøftelsen av dette følger nedenfor.

4.2.4 Vurdering av vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum

Etter nml. § 18 andre ledd første punktum er det et vilkår at «*uttaket ikke truer bestandens overlevelse*». Vilket knytter seg til den sør-skandinaviske ulvebestanden, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) og Borgarting lagmannsretts avgjørelse av 16. januar 2008. Aktuelle momenter i vurderingen av om uttaket truer bestandens overlevelse vil være (i) antall ulv i kvoten holdt opp mot totalt antall ulv i den sør-skandinaviske ulvebestanden, (ii) hvorvidt ulvene som kan felles etter kvoten antas å være genetisk viktige eller være blant de mest stabile reproduserende familiegruppene, (iii) denne kvoten sett i sammenheng med det samlede (forventede) uttaket i Norge og Sverige, (iv) andre konsekvenser uttaket kan få for ulvebestanden og (v) annen relevant informasjon om faktorer som kan påvirke ulvebestandens overlevelse i tiden fremover (bl.a. naturlig avgang, ulovlig jakt, påkjørsler m.m.).

Når det gjelder effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det statusrapporter og annen vitenskapelig kunnskap som medfører at vi har betydelig kunnskap om den samlede belastningen arten utsettes for. Som tidligere nevnt må en lisensfellingkvote innenfor ulvesonen ses i sammenheng med det samlede forventede uttaket i Norge og Sverige, og annen relevant informasjon om faktorer som kan påvirke ulvebestandens overlevelse (bl.a. naturlig avgang, ulovlig jakt, innavl, påkjørsler m.m.).

Departementet er av den oppfatning at det i denne saken foreligger grundige vurderinger både i saksframlegget fra sekretariatet, som har vurdert uttak av to revir, og fra Miljødirektoratet, som har vurdert uttak av fem revir, om ulvebestandens status, genetiske situasjon og usikkerhet som det må legges vekt på ved vurderingen av lovens vilkår. Departementet har i tillegg sett hen til oppdatert kunnskap om bestandssituasjonen som har kommet til etter at Miljødirektoratets uttalelse forelå, jf. blant annet de foreløpige konklusjonene for vinteren 2020-2021 per 10. desember 2020.

Ulv er en truet art i Skandinavia. Den norske delen av bestanden er listet som kritisk truet (CR) i Norsk rødliste for arter 2015. Den svenske delbestanden er listet som sårbar (VU). Den sør-skandinaviske bestanden er relativt liten og isolert. Vinteren 2019/2020 er bestanden beregnet til 450 ulver i Skandinavia (hvorav ca. 365 i Sverige, inkludert halvparten av individer i grenserevir). Dette er en oppgang etter at bestanden har vist en nedadgående trend fra 2014-2015.

Små og isolerte bestander har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Ulvebestanden er etablert av få individer, noe som har ført til en høy innavlsgrad, og gjennomsnittlig innavlskoeffisient er for 2019/2020 beregnet til ca. 0,24. Dette er en reduksjon på 0,01 enheter sammenlignet med 2018/2019. To søsken vil ha en innavlskoeffisient på 0,25. Dette tilsier at ulvene i den sør-skandinaviske ulvebestanden i gjennomsnitt er omtrent like nært beslektet som helsøsken. Innavl vil påvirke ulvebestanden i et langsiktig perspektiv, men innavlsrelaterte defekter, blant annet sterilitet, er registrert i bestanden. Fordi bestanden er så liten og den genetiske tilstanden så dårlig, er den svært sårbar når det gjelder effekten av felling og andre negative påvirkningsfaktorer.

Miljødirektoratet har i sin faglige tilrådning konkludert med at kvoten på 32 individer ikke vil true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Konklusjonen bygger på følgende forutsetninger:

«i) Forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablerer seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse. Uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige, for å sikre overlevelsen.

ii) Den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen må ikke medføre felling av ulv fra tilgrensende revir.

iii) Annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger.»

Samtidig fraråder direktoratet uttak av fem etablerte flokker og par innenfor ulvesonen. Direktoratet viser til at bestanden har utfordringer knyttet til innavl, illegal jakt, risikoen for utilsiktet felling av revirhevdende dyr fra naborevir, og tilfeldigheter er kjent å kunne gi betydelige utslag i små bestander. Som en følge av dette mener direktoratet at forvaltningen bør sikte mot den øvre delen av bestandsmålet, og følgelig gjøre et noe mindre uttak av revirmarkerende dyr innenfor ulvesonen enn det som er vedtatt.

Når det gjelder forutsetning nr. i) som direktoratet viser til, vil departementet understreke at det ikke kjent med at det oppholder seg genetisk verdifulle individer i revirene Aurskog, Hernes, Hornmoen, Kynna eller Rømskog. Norge har felles retningslinjer med Sverige om forvaltning av genetisk verdifulle ulver. Av disse følger det at innvandret ulv fra den finsk-russiske populasjonen og deres førstegenerasjons avkom så langt det er mulig skal unntas fra felling. Departementet viser til at lisensfellingsområdet utenfor ulvesonen i region 4 og 5 er avgrenset for å unngå felling av genetisk verdifull ulv i Deisjøreviret, jf. departementets avgjørelser av 23. november og 18. desember 2020. Denne avgrensningen skal oppheves etter at ulvene i Deisjøreviret er flyttet, jf. departementets avgjørelser av 11. desember 2020. Ved mistanke om tilstedeværelse av genetisk verdifull ulv i området under lisensfellingsperioden, vil lisensfelling kunne stanses eller det kan vurderes andre tiltak for å forhindre at slike ulver blir felt, se punkt 4.6.

Når det gjelder forutsetning nr. ii) anser departementet at det kan gjøres tiltak knyttet til den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen for å unngå, i så stor grad som mulig, at det felles ulv fra tilgrensende revir. Etter departementets vurdering vil det være vanskelig å fastslå om forutsetning nr. iii) om at «*annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger*» vil være oppfylt. Best tilgjengelig kunnskap tilsier imidlertid ikke at det er grunn til å anta en vesentlig endring i nivået på ulovlig jakt.

Miljødirektoratets uttalelse gjelder kvoten i rovviltnemndenes vedtak på totalt 32 ulver, fordelt på 5 flokker/revirmarkerende par. Det følger av departementets vurderinger i punkt 4.2.3, at hensynet til bestandsmålet vil være ivaretatt ved uttak av to revir, og at det i dagens situasjon ikke bør åpnes for lisensfelling ut over dette. Lisensfellingkvoten som skal vurderes opp mot lovens vilkår, er altså lavere enn det Miljødirektoratet har uttalt seg om. Videre er forutsetningene direktoratet har vist til i sin uttalelse, etter departementet syn tilstrekkelig ivaretatt.

Departementet mener på denne bakgrunn at et uttak av to revir, i tillegg til annen kjent og forventet avgang i den sør-skandinaviske bestanden som redegjort for over og i Miljødirektoratets tilrådning, ikke vil true bestandens overlevelse, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum.

4.3 Skadeomfang og fremtidig skadepotensial, jf. nml. § 18 første ledd bokstav b

4.3.1 Innledning

Det følger av nml. § 18 første ledd bokstav b at Kongen kan tillate uttak av vilt «for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom». Nml. § 18 er utformet med sikte på å gjennomføre Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1, jf. lovens forarbeider (Ot.prp. nr. 52 (2008-2009)). Bestemmelsen må derfor tolkes på bakgrunn av konvensjonsbestemmelsens innhold. Det generelle prinsippet om at norsk rett forutsettes å være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser, tilsier også en slik tolkning.

Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 andre strekpunkt åpner for felling av vilt for å avverge "alvorlig skade" på bl.a. husdyr og tamrein, så fremt visse vilkår er tilfredsstillt. Ordet "alvorlig" innebærer krav til et visst skadeomfang og en viss alvorlighetsgrad. Også konvensjonens verneformål trekker i retning av at det må være tale om fare for kvalifisert skade. Departementet legger derfor til grunn at skadepotensialet må ha et visst omfang og alvorlighetsgrad for at felling skal kunne tillates etter nml. § 18 første ledd bokstav b.

4.3.2 Sau

Sekretariatet opplyser at det årlig slippes 29 300 småfe på beite innenfor ulvesonen. I all hovedsak slippes det ikke sau fritt på utmarksbeite, med unntak av i Vestmarka (Asker, Bærum og Lier kommuner) hvor det slippes ca. 3 000 sau. Ifølge en rapport fra NIBIO i 2018 (Beitebruk i ulvesona), er ordinært utmarksbeite i hovedsak avviklet innenfor ulvesonen. Sekretariatet viser til at det er relativt lite tap av sau til rovvilt innenfor ulvesonen, mye på grunn av at det er gjort omfattende tilpasninger i saueholdet. De fleste av tapene knytter seg til enkelthendelser, for eksempel at ulv har kommet seg innenfor gjerde.

Ifølge sekretariatet ble det erstattet 1460 sau som tapt til ulv i Norge i 2019. Av disse er 466 knyttet til Innlandet (368 i region 5), og 46 knyttet til Oslo og Viken (44 i region 4). I region 5 er tapene til ulv i 2019 særlig knyttet til skadesituasjon utenfor ulvesonen i Nord-Østerdalen, mens de erstattede dyrene i region 4 følger av tap i Nannestad, Gjerdrum og Lunner kommuner, også utenfor ulvesonen. I 2020 er det registrert fire skader på sau fra ulv i ulvesonen (tidligere Akershus). I sekretariatets saksframlegg vurderes det at skadeomfang og skadepotensial på sau er begrenset innenfor alle deler av ulvesonen, og at det ikke skiller seg vesentlig fra det som ble lagt til grunn ved departementets tidligere klagebehandling av vedtak i tilsvarende saker.

Departementet er enig i sekretariatets vurdering av skadeomfang og skadepotensial på sau innenfor ulvesonen. Skader på sau skjer i all hovedsak utenfor ulvesonen og skadene har i hovedsak vært forårsaket av ulver som har innvandret fra Sverige. Ulv som eventuelt vandrer fra ulvesonen til beiteprioriterte områder vil dessuten omfattes av eventuelle fellingskvoter utenfor ulvesonen. Departementet viser også til at ulv som lever i revir har en relativt

forutsigbar områdebruk, og at de revirhevdende ulvene i ulvesonen derfor ikke vil komme i konflikt med sau utenfor ulverevirenes grenser. På denne bakgrunnen anser departementet at skadeomfang og skadepotensial på sau i innenfor ulvesonen er svært begrenset, og derfor i liten grad taler for at vilkåret i § 18 første ledd bokstav b er oppfylt.

4.3.3 Storfe

Sekretariatet opplyser at det slippes totalt ca. 25 000 storfe på beite innenfor ulvesonen. I en rekke kommuner innenfor ulvesona i tidligere Hedmark fylke slippes storfe fritt på utmarksbeite, mens storfe i all hovedsak går på innmarksbeite eller inngjerdet utmarksbeite i tidligere Østfold og Akershus fylker. Sekretariatet viser til at det fra 2010 er dokumentert 15 skader på storfe forårsaket av ulv i Norge, og at samtlige skader har skjedd innenfor tidligere Hedmark fylke. Av disse er 8 skader registrert innenfor ulvesona. Videre meldes det med jevne mellomrom om driftsforstyrrelser og urolige dyr, hvor beitebruker antar at rovdyr er årsaken. I 2020 har det blitt dokumentert 1 kalv tapt til ulv innenfor området som brukes av Deisjøreviret.

Sekretariatet anser at skadeomfang og skadepotensialet på storfe er begrenset innenfor alle deler av ulvesonen, og at det ikke skiller seg vesentlig fra det som ble lagt til grunn ved departementets tidligere klagebehandling av nemndenes vedtak i tilsvarende saker.

Departementet er enig i vurderingene over, og anser at skadeomfang og skadepotensial på storfe innenfor ulvesonen er svært begrenset, og derfor i liten grad taler for at vilkåret § 18 første ledd bokstav b er oppfylt.

4.3.4 Tamrein

Som redegjort for i saksframlegget til innstillingen til vedtak foregår det ikke tamreindrift innenfor ulvesonen. Departementet anser at skadeomfang og skadepotensial på tamrein er svært begrenset. Når det gjelder ulv som vandrer ut av ulvesonen er det godt dokumentert at skader i prioriterte beiteområder i all hovedsak er forårsaket av ulv fra svenske revir, mens ulver født i norske revir i størst grad vandrer østover.

4.3.5 Hund

Det fremgår av saksframlegget at det fra 2010 til 2020 er dokumentert at 69 hunder har blitt angrepet av ulv i Norge. De fleste av angrepene har skjedd innenfor ulvesonen. I 2019 var det 6 skadetilfeller, og alle disse skjedde innenfor ulvesonen. I saksframlegget vurderes det at mørketallene kan være betydelige når det gjelder skader på hund forårsaket av ulv, og det påpekes at de fleste skader skjer i forbindelse med jakt om høsten. Det følger av saksframlegget at skadeomfang og skadepotensiale på hund likevel anses begrenset innenfor alle deler av ulvesonen, og at det ikke skiller seg vesentlig fra det som ble lagt til grunn ved Klima- og miljødepartementets tidligere klagebehandling i tilsvarende saker.

Departementet viser til at det per 21. desember 2020 er påvist at 4 hunder er angrepet av ulv i 2020 (Enebakk og Nes), jf. rovbases.no. Med tilpasningene i jaktutøvelsen mener

departementet at skadeomfang og skadepotensial på hund innenfor ulvesonen er begrenset, og at dette i liten grad taler for at vilkåret i § 18 første ledd bokstav b er oppfylt.

4.3.6 Konklusjon knyttet til nml. § 18 første ledd bokstav b

Departementet anser at skadeomfanget og skadepotensialet når det gjelder tamrein og husdyrartene som er nevnt ovenfor, er svært begrenset innenfor ulvesonen. Departementets vurdering er at skadepotensialet verken isolert eller samlet sett er tilstrekkelig til at vilkåret i nml. § 18 første ledd bokstav b om å avverge skade på blant annet husdyr, tamrein eller annen eiendom er oppfylt.

Revirene Aurskog, Hernes, Hornmoen og Kynna ble vinteren 2019-2020 registrert i sin helhet innenfor ulvesonen, og den norske delen av Rømskog-reviret ble kun registrert innenfor ulvesonen. I vurderingen av om vilkåret i nml. § 18 første ledd bokstav b er oppfylt, har departementet lagt vekt på at revirene er innenfor ulvesonen. Terskelen for felling innenfor ulvesonen er høyere enn utenfor ulvesonen, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

Som departementet har understreket i tidligere avgjørelser, kan det ikke legges til grunn at enhver ulv i seg selv utgjør et skadepotensial, fordi den eller dens avkom på et senere tidspunkt kan vandre inn i prioriterte beiteområder og gjøre skade på beitedyr. Departementet viser til at ulver som faktisk vandrer inn i områder utenfor ulvesonen der det er fare for at de kan gjøre skade av et visst omfang og alvorlighetsgrad, kan felles, i den grad de vandrer inn i beiteområder hvor det er tildelt kvoter for lisens- eller skadefelling. For gjeldende lisensfellingsperiode utenfor ulvesonen, som løper fra 1. desember 2020 til og med 31. mai 2021, er det til sammen gitt en lisensfellingskvote på inntil 27 ulver.

4.4 Allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. nml. § 18 første ledd bokstav c

4.4.1 Innledning

Nml. § 18 første ledd bokstav c åpner for uttak av vilt «for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning». I det følgende vil departementet gjøre en vurdering av hensyn som inngår i vurderingen etter § 18 første ledd bokstav c.

4.4.2 Allmenne helse og sikkerhetshensyn, herunder frykt

Etter dette alternativet i § 18 første ledd bokstav c kan uttak for det første skje for å ivareta "allmenne helsehensyn". Roviltneemndene viser til at det er dokumentasjon fra Marker kommune om at mange innbyggere opplever frykt og ubehag knyttet til ulvene i Rømskog-reviret. Nemndene har derfor funnet at bokstav c, alternativet «allmenne helse- og sikkerhetshensyn» er oppfylt for felling av Rømskog-reviret. Departementet har forståelse for at enkelte opplever frykt og utrygghet når det gjelder ulv. "Allmenne helsehensyn" er imidlertid et strengt vilkår, og departementet kan ikke se at vilkåret er oppfylt i denne saken.

Vi viser til at verken lovens ordlyd, forarbeidene eller Bernkonvensjonen gir støtte for at frykt for ulv hos enkeltpersoner eller i befolkningen, uten at det foreligger en reell fare, alene er tilstrekkelig grunnlag for felling etter dette alternativet.

Dersom det kan dokumenteres at individer av ulv utgjør en reell trussel mot mennesker, vil uttak kunne skje for å ivareta "allmenne sikkerhetshensyn". Det er ikke dokumentert at det er ulver som utgjør en reell og konkret risiko for skade på mennesker i denne saken. Departementet mener derfor at det ikke er rettslig grunnlag for å tillate lisensfelling av ulv ut fra sikkerhetshensyn i denne saken. Det gjelder også for Rømskog-reviret. Dersom det skulle oppstå situasjoner der individer vurderes å utgjøre en reell og konkret trussel mot mennesker, vil det være mer aktuelt at et fellingsoppdrag gis til Statens naturoppsyn, fremfor at dette håndteres gjennom en kvote for lisensfelling.

4.4.3 Andre offentlige interesser av vesentlig betydning

4.4.3.1 Innledning

Ordlyden i § 18 første ledd bokstav c, alternativet «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» åpner for skjønsmessige vurderinger. I den tilsvarende bestemmelsen i Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 tredje strekpunkt er det åpnet for felling av vilt «*for å ivareta offentlig helse- og sikkerhetshensyn, luftsikkerhets- eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*». Formuleringen i originalteksten er «*in the interests of public health and safety, air safety or other overriding public interests*». Uttaket må være begrunnet i «*overriding public interest*», altså "altoverskyggende" eller "dominerende" offentlige interesser.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 63 L (2016-2017) Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) uttalte Stortinget seg om forståelsen av nml. § 18 første ledd bokstav c, jf. Innst. 257 L (2016-2017). Uttalelsene utgjør etterarbeider til bestemmelsen. I tillegg har Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 590 av 25. april 2017 med følgende ordlyd:

«Stortinget ber regjeringen legge flertallsmerknadene i denne innstillingen (Innst. 257 L (2016-2017) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv.»

Departementet legger etter dette vekt på Stortingets uttalelser i Innst. 257 L (2016-2017) om innholdet i § 18 første ledd bokstav c.

Prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning har også betydning ved anvendelsen av nml. § 18 første ledd bokstav c. Prinsippet utgjør det viktigste virkemiddelet for å nå den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, og bygger på en interesseavveining mellom hensynet til beitedyr m.m. og bevaring av rovvilt. Den differensierte forvaltningen kommer til uttrykk flere steder i regelverket, blant annet i rovviltforskriftens formålsbestemmelse (§ 1). Stortinget har understreket viktigheten av en geografisk differensiert forvaltning flere ganger. Av

rovviltforliket fra 2011, jf. representantforslag 163 S (2010-2011), framgår det blant annet i punkt 2.2.19 hvordan vektleggingen av ulike hensyn skal skje i prioriterte rovviltområder:

«[...] I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet.»

Prinsippet tilsier at ulv skal ha en sterkere beskyttelse innenfor ulvesonen enn utenfor, og terskelen for å vedta felling skal derfor være høyere innenfor ulvesonen. Prinsippet er likevel ikke til hinder for å tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen for å sikre brede offentlige interesser, når bestandssituasjonen tillater det, det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger og vilkårene ellers er oppfylt. Stortinget har også understreket at selv om ulv skal ha en sterkere beskyttelse innenfor enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måte som i andre distrikter, jf. Innst. 257 L (2016–2017).

Departementet har i punkt 4.2.3 konkludert med at det i dagens situasjon ikke bør åpnes for lisensfelling av mer enn to revir. Departementet vil derfor begrense drøftelsen av lovens vilkår om «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» til de to revirene der det gjennom sekretariatets innstilling og rovviltnemndenes vedtak i størst grad foreligger opplysninger om konkrete forhold som er relevante i vurderingen, det vil si revirene Aurskog og Kynna, og viser særlig til sekretariatets innstilling. Departementet viser til at Stortinget har understreket i Innst. 257 L (2016-2017) at det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle av om lovens vilkår for felling er oppfylt.

Ettersom departementet har kommet til at lovens vilkår for uttak er oppfylt for lisensfelling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna, jf. nærmere nedenfor, er det ut fra det som er sagt over, ikke nødvendig å drøfte nærmere om lovens vilkår er oppfylt for de øvrige revirene som er omfattet av rovviltnemndenes vedtak.

4.4.3.2 Bestandsmålet, jf. nml. § 18 andre ledd andre punktum

Av Prop. 63 L (2016-2017) Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) følger det at det er en målsetting at ulvebestanden forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Det understrekes samtidig at ulv skal forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven.

I Innst. 257 L (2016–2017) understreket flertallet i energi- og miljøkomiteen at:

«[...] den interesseavveiningen som må gjøres i henhold til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, skal være av dynamisk karakter. Flertallet mener dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt.»

I juni 2020 vedtok Stortinget en endring i nml. § 18 andre ledd. Det følger nå av § 18 andre ledd andre punktum at:

«Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.»

Gjennom denne lovendringen har Stortinget understreket betydningen bestandsmålet skal tillegges ved vurderinger av felling av rovvilt etter nml. § 18 første ledd bokstav c. I nml. § 18 andre ledd andre punktum heter det at det *«skal legges vekt på»* om bestandsmålet er nådd. Ordlyden, sammenholdt med øvrige deler av nml. § 18, uttalelser i Innst. 297 L (2019-2020) og debatten i Stortinget, samt Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen, tilsier at oppnådd bestandsmål ikke alene er tilstrekkelig for at vilkåret om *«andre offentlige interesser av vesentlig betydning»* er oppfylt. Nivået på bestanden sett i forhold til bestandsmålet, vil derimot være et moment som inngår i vurderingen av om vilkåret er oppfylt.

Det er registrert 8,5 ynglinger i Norge i 2019. Bestanden var dermed 2,5 ynglinger over den øvre delen av intervallmålet. Bestanden har ligget noen ynglinger over bestandsmålet siden vinteren 2015/2016. Uttak av ulvene i de to revirene Kynna og Aurskog vil mest sannsynlig gi en reduksjon i bestanden ned mot øvre del av bestandsmålet, jf. punkt 4.2.3.

I tråd med Stortingets føringer om dynamisk fortolkning i Innst. 257 L (2016-2017) og Stortingets vedtakelse av ny nml. § 18 andre ledd andre punktum, støtter forholdet til bestandsmålet derfor opp under at lovens vilkår i nml. § 18 første ledd bokstav c er oppfylt for felling av revirene Kynna og Aurskog. Departementet tillegger dette vekt i vurderingen.

4.4.3.3 Distriktpolitiske hensyn

I flertallsmerknadene til Innst. 257 L (2016-2017) legges det til grunn at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Distriktpolitiske hensyn er dermed relevante og tungtveiende hensyn ved vurderingen av om det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning. I Innst. 257 L (2016-2017) peker flertallet på at hvorvidt vilkåret er oppfylt beror på en sammensatt vurdering av ulike faktorer, og at negativ påvirkning på

«[...] bl.a. beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn.»

Flertallet understreker at vurderingen av om § 18 første ledd bokstav c om *«andre offentlige interesser av vesentlig betydning»* er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak om felling. Flertallet viser også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interessene må være av *«vesentlig betydning»*, og mener dette forutsetter at det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Flertallet understreker også at Bernkonvensjonens prioritet etter artikkel 2 til å bevare bestandene ut fra økologiske,

vitenskapelige og kulturelle krav skal respekteres. Flertallet mener derfor det må være

«[...] overveiende sannsynlig at ulvebestanden virker negativt inn på nasjonale distriktspolitiske hensyn dersom uttak skal tillates.»

I det følgende vil departementet vurdere de faktorene Stortinget trakk frem i Innst. 257 L (2016-2017) nærmere, samt hensynet til konfliktdemping og hensynet til å sikre tilliten til forvaltningen.

Hensynet til beitenæring

I saksframlegget opplyses det at det i eller i nærhet til Kynna-reviret er om lag 700 småfe og 1400 storfe. På grunn av tilpasning av driften i ulvesonen, går all sau og det meste av storfe på innmarksbeite. Skadepotensial på beitedyr i området er svært begrenset. Det er ikke registrert skader på beitedyr i området siden 2002-2003. Sekretariatet opplyser at Fylkesmannen har fått meldinger om driftsulemper knyttet til storfe på utmark og melding fra kommunen om urolige dyr på innmark.

I saksframlegget opplyses det at det er i overkant av 1000 storfe og i underkant av 2000 småfe i Aurskog-Høland kommune, og rundt 600 storfe og 600 småfe i tidligere Fet kommune. Sekretariatet finner det utfordrende å anslå hvor stor andel av disse som kan være berørt av Aurskog-reviret. Sekretariatet viser til at det har vært skader på husdyr i kommunen, og at det har vært nødvendig med driftstilpasninger for å redusere skadepotensialet fra ulv på husdyr. I 2018 ble 14 sauer dokumentert drept av ulv på inngjerdet beite i Aurskog-Høland kommune, men det er ifølge sekretariatet usikkert hvor skadegjørende ulv kom fra.

Rovviltnemndene viser til sekretariatets innstilling som angir hjemmel for lisensfelling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Der fremgår det at ulempene og belastningen for beitenæringen i områder som benyttes av revirene Kynna og Aurskog etter sekretariatets oppfatning har bidratt til å øke konfliktene knyttet til forvaltningen av rovvilt, og er av en slik grad at det kan tillegges en viss vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

Departementet vurderer på generelt grunnlag at tilstedeværelse av ulv innenfor ulvesonen ikke er til hinder for fortsatt beitebruk i området. Det kan imidlertid oppstå ulemper ved at næringen må tilpasses forekomsten av ulv. Departementet viser til sekretariatets saksframlegg, hvor det går frem at omstilling fra utmarksbasert beite kan medføre en merbelastning for beitebrukere ved snylteproblematikk, dårligere produksjonsresultater og dårlig utnyttelse av fôrressursene, samt økte krav til etablering, ettersyn og vedlikehold av gjerdet. Beitebrukere kan oppleve frykt for ulveangrep og uro i besetningen som følge av at ulv beveger seg langs gjerdene. Forekomst av ulv kan også medføre driftsforstyrrelser for storfe på utmarksbeite, ved at dyr blir jaget og spredt. Slike ulemper knyttet til omstilling, frykt for skader på beitedyr og lignende, inngår i den samlede belastningen lokalsamfunnene

opplever. Dette utgjør en del av årsakene til konfliktene som har utviklet seg rundt ulvebestanden, og forsterkes når ulvebestanden over noen år har ligget over bestandsmålet.

Samtidig må det forventes regelmessig forekomst av ulv i alle områder innenfor ulvesonen. Av denne grunn må det i alle tilfeller tas forholdsregler i beitenæringen. Som nevnt skal saueproduksjon, og andre produksjoner basert på utmarksbeite, i prioriterte rovviltområder tilpasses forekomsten av rovvilt. Det er fortsatt mulig å drive med storfe på utmark, og med sau på inngjerdet areal, innenfor ulvesonen. Forebyggende tiltak mot ulveskader på sau er i stor grad gjennomført innenfor ulvesonen. For storfe er sannsynligheten for skader fra ulv vesentlig mindre enn for sau, og skader kan enklere forebygges med tilsyn, fordi storfe i større grad går samlet på beite. Departementet viser i denne sammenhengen til ordningen med tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdependende tiltak.

Som nevnt under punkt 4.3, mener departementet at det ikke kan legges til grunn at enhver ulv i ulvesonen utgjør et skadepotensial, fordi den eller dens avkom kan vandre ut av ulvesonen og gjøre skade på beitedyr.

Etter departementets vurdering er de negative effektene på beitenæringen forårsaket av ulvene i revirene Aurskog og Kynna begrenset. Departementet vurderer som nevnt at skadepotensialet er begrenset og ikke gir hjemmel for felling etter § 18 første ledd bokstav b, se punkt 4.3. Departementet viser også til at terskelen for felling av ulv innenfor ulvesonen normalt skal være høy, og at beitenæring innenfor ulvesonen skal tilpasse seg forekomsten av rovvilt, jf. prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Etter departementets vurdering kan likevel hensynet til beitenæring tillegges noe vekt i en samlet vurdering av § 18 første ledd bokstav c. Ulempene knyttet til omstilling og frykt for skader på beitedyr inngår i den samlede belastningen lokalsamfunnene opplever, og er en del av årsaken til konfliktene som har utviklet seg.

Hensynet til jaktutøvelse

Flertallet i energi- og miljøkomiteen uttaler i Innst. 257 (2015-2016) at:

«[...] jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge. Flertallet har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Flertallet mener jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.»

På kommunal skala er det vanskelig å observere klare effekter av etablering av ulv på avkastning i elgjakten i Norge, og antall revirmarkerende par eller familiegrupper av ulv ser ikke ut til å forklare forskjellen i antall elg felt under jakt innenfor eller utenfor ulvesonen. Det er heller ikke grunnlag for å si at hjorteviltbestandene er vesentlig forringet i et nasjonalt eller regionalt perspektiv. Etablering av revir kan imidlertid ha negativ virkning på elgbestanden lokalt. Dette kan få betydelige konsekvenser for den enkelte rettighetshaver. Det vises til

sekretariatets innstilling hvor det går frem at den samlede belastningen på hjorteviltbestandene kan øke hvis revir ligger tett, fordi det blir et høyere predasjonstrykk over store områder.

Jegere og rettighetshavere kan til en viss grad kompensere for tilstedeværelsen av ulv gjennom å endre høstingsstrategi i elgforvaltningen. Departementet viser også til tilskuddsordningen til kommuner med ulvrevir, som blant annet kan brukes til næringsutvikling, tjenestetilbud og andre tiltak som kommer innbyggere og berørte direkte til gode.

Konfliktene knyttet til ulv og jaktutøvelse dreier seg i stor grad om muligheten for å bruke løs hund under elg- og småviltjakt. Etter departementets vurdering kan skader på hund i svært stor grad forebygges ved å jakte uten hund (småviltjakt), eller med hund i bånd i områder med kjent ulveforekomst. Selv om man må forvente en viss tilpasning av jaktutøvelsen innenfor ulvesonen, jf. prinsippet om geografisk differensiert forvaltning, er det en ulempe at man ikke kan drive jakt med løs hund. Denne ulempen bidrar til misnøye og forsterker konflikten knyttet til revirene i ulvesonen. En del av konfliktene handler om tapte inntekter fra utleie av jakt dersom jegere velger andre områder å jakte i. Sekretariatet viser i sin innstilling til en undersøkelse fra Høgskolen i Innlandet fra 2019 (Pedersen m.fl.), som viser at inntekter fra småviltjakt øker i takt med avstand fra ulvrevir. I forbindelse med klagebehandlingen har det kommet innspill fra jegerforeninger som mener at ulvebestanden har en negativ påvirkning på jakt.

Rovviltnemndenes vedtak bygger som nevnt på sekretariatets innstilling når det gjelder grunnlaget for felling av revirene Aurskog og Kynna. Det følger av saksframlegget at det drives ulike typer jakt i alle deler av ulvesonen, og at konflikter knyttet til jakt oppstår i de fleste områder med ulvrevir. Det vises til at dette også gjør seg gjeldende for områdene som benyttes av revirene Aurskog og Kynna, hvor det drives både småvilt- og storviltjakt. Det følger av saksframlegget at selv om jakten ikke er vesentlig forringet, har tilstedeværelsen av ulvrevir medført behov for tilpasning i måten jakten utføres på og en redusert avkastning av elgbestanden. Det følger videre av saksframlegget at tilstedeværelsen av ulv i jaktområdene over en lang periode, har medført en belastning for jegere og rettighetshavere, som bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen.

For området som brukes av Kynna-reviret, er det de siste fem årene registrert 2 jakthunder drept eller skadet av ulv. I den samme perioden har rundt 4 jakthunder blitt drept eller skadet i området som det antas er benyttet av Aurskog-reviret. Departementet legger til grunn at tilpasninger i jaktformen utgjør en del av grunnen for de lave tapene.

Med grunnlag i sekretariatets innstilling har roviltnemndene funnet at hensynet til jakt kan tillegges en viss vekt i en samlet vurdering av uttak av revirene Kynna og Aurskog etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Samtidig blir det understreket i innstillingen at lisensfelling av revir innenfor ulvesonen ikke er en varig løsning, da det må forventes forekomst av ulv i områdene.

Departementet kan ikke se at ulvebestanden har en slik innvirkning på hjorteviltbestanden at grunnlaget for jaktutøvelsen er dokumentert å være vesentlig forringet. Etter departementets vurdering er også negative effekter på jaktutøvelse forårsaket av ulvene i revirene Aurskog og Kynna begrenset. Det må som nevnt forventes forekomst av ulv i alle deler av ulvesonen. Departementet mener at ulempene for jaktutøvelse til en viss grad kan forebygges, og at man kan kompensere for tilstedeværelsen av ulv gjennom tilpasninger i jakten.

Tilstedeværelsen av ulv i områder hvor det drives jakt inngår likevel som en faktor i den samlede belastningen lokalsamfunnene i ulvesonen opplever. Tilpasninger i måten jakten utføres på, endringer i tradisjonelle jaktformer og noe redusert avkastning av elgbestanden kan bidra til å bygge opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Det gjelder særlig når det har vært tilstedeværelse av ulv i et jaktområde over en lang periode og revirene ligger tett. Etter departementets vurdering kan dette tillegges en viss vekt i en samlet vurdering etter § 18 første ledd bokstav c.

Hensynet til lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold

Med grunnlag i innstillingen har rovviltmyndene lagt til grunn at psykososiale forhold, frykt og ubehag knyttet til ulv vil variere. Rovviltmyndene har funnet at belastningen knyttet til psykososiale forhold ikke kan gi hjemmel for felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna isolert sett, men at belastning over lang tid kan tillegges noe vekt i en samlet vurdering av § 18 første ledd bokstav c.

Bevegelsesmønsteret til radiomerkede skandinaviske ulver er analysert av Høgskolen i Innlandet i rapporten «Individuell atferd hos ulv overfor menneskelig infrastruktur i Skandinavia» fra 2018. Det konkluderes med at tilgang på byttedyr trolig er en viktig faktor for ulvenes arealbruk. Oppsøkende atferd overfor infrastruktur var sjeldent, med unntak av skogsbilveier som ulvene trolig oppsøker for å kunne forflytte seg mer energieffektivt. Vinterstid ble det funnet at ulvene var mer oppsøkende eller mindre unnvikende, antakelig for å jakte vilt som oppholdt seg nær menneskelig infrastruktur i perioder med snødekke. Sekretariatet opplyser i innstillingen til rovviltmyndenes vedtak at det har mottatt meldinger om blant annet nærgående ulv for revirene Aurskog og Kynna, men at det ikke er dokumentert unormal atferd hos ulv i disse revirene.

Det følger av sekretariatenes innstilling at det har vært forekomst av ulv i områdene som benyttes av revirene Aurskog og Kynna over lengre tid, slik at belastninger som kan knyttes opp mot psykososiale forhold har vart i mange år. Kynna-reviret ble første gang registrert i 2004/2005 og har deretter blitt registrert årlig. Det har vært et varierende antall individer i reviret, men de senere årene har det blitt registrert et relativt høyt antall individer i reviret. Det ble registrert 12 individer vinteren 2018/2019, 9 individer vinteren 2019/2020 og de foreløpige registreringene per 10. desember 2020 viser 6-8 individer vinteren 2020-2021. For Aurskog-reviret har det siden 2010/2011 vært registrert ulv i området, med unntak for i 2013/2014 og 2014/2015. Gjeldende parkonstellasjon ble imidlertid først registrert i 2018. Vinteren 2019/2020 ble det registrert 5 individer i reviret. De foreløpige registreringene per

10. desember 2020 viser «2-?» antall individer i reviret, og at det er usikkert om det har vært yngling i reviret i år. Departementet understreker at disse konklusjonene er foreløpige.

På generelt grunnlag vil departementet peke på at store rovdyr kan være forbundet med en subjektiv frykt hos noen personer, og det er på det rene at en del mennesker føler frykt og ubehag ved å ha ulv i nærheten. Dersom dette skal tillegges avgjørende vekt, kan det bidra til å undergrave beskyttelsen av store rovdyr. Problemer knyttet til frykt og utrygghet kan også delvis avhjelpes gjennom informasjonstiltak, fysiske tiltak som belysning og lignende, og konfliktdempende tiltak i aktuelle områder. Det er som nevnt, i tillegg til tilskuddsordningen for forebyggende og konfliktdempende tiltak, etablert en tilskuddsordning til kommuner med etablerte ulverevir. Midlene i denne ordningen kan gå til tiltak som skal redusere frykt og ubehag som skyldes tilstedeværelse av ulv.

Departementet kan ikke se at det er påvist at det gjør seg gjeldende særlige forhold knyttet til lokalbefolkningens trygghet eller psykososiale forhold for noen av de aktuelle revirene. Departementet understreker også at meningene om ulv er svært varierte, også i ulveområder (Skogen m.fl. 2013). Det foreligger ikke opplysninger som dokumenterer at ulv i revirene Aurskog eller Kynna har utvist unormal atferd. Departementet ser imidlertid at konflikter knyttet til det å bo i eller i nærheten av ulverevir i noen grad kan skyldes psykososiale forhold, og at dette kan tillegges noe vekt i den samlede vurderingen etter § 18 første ledd bokstav c.

4.4.3.4 Samlet vurdering av "offentlige interesser av vesentlig betydning" – konfliktdemping og tillit til forvaltningen

Hvorvidt det er hjemmel etter nml. § 18 første ledd bokstav c, alternativet «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*», for felling av ulv, beror på en interesseavveining der en rekke ulike hensyn kan ha betydning. Innenfor ulvesonen skal det normalt være en høy terskel for felling av ulv, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

Departementet har, i tillegg til hensynet til bestandsmålet, gjort en konkret vurdering av revirene Kynna og Aurskogs innvirkning på interesser knyttet til beitenæring, jakt som friluftslivsinteresse og næring, og lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold. Tilstedeværelsen av ulv innenfor ulvesonen fører med seg ulemper for beitenæring og jaktutøvelse i disse områdene, og kan virke inn på psykososiale forhold. Dette gjør seg også gjeldende for ulverevirene Aurskog og Kynna.

I tråd med den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, og Stortingets vedtak om en ulvesone, må det forventes en regelmessig forekomst av ulv i alle områder innenfor ulvesonen. Beitenæring, jaktutøvelse etc. må tilpasse seg dette. Det er samtidig slik at interessemotsetningene på feltet har ført til et høyt konfliktnivå. Konfliktnivået knyttet til ulvebestanden i Norge har i noen år vært av betydelig karakter. Etter departementets vurdering er det viktig at forvaltningen av ulv bidrar til å holde konfliktnivået på et så lavt nivå som mulig. For å oppnå dette, er det avgjørende å sikre at befolkningen har tillit til forvaltningen av ulvebestanden.

Viktigheten av å oppnå konfliktdemping og å bidra til befolkningens tillit til og aksept for forvaltningen av ulv, er understreket en rekke ganger. Departementet viser til Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur, der det heter at:

«Regjeringen er opptatt av at konfliktnivået skal være lavest mulig og at det er bredest mulig aksept for forvaltning av rovvilt i Norge.»

Flere dokumenter, blant annet rovviltforlikene, viser at også Stortinget i tiltakende grad har vært opptatt av de konfliktene ulv fører med seg innenfor ulvesonen og at bestandsmålet er et uttrykk for hvor mange ulvflokker som bør få etablere seg i ulvesonen. Departementet viser til innstillingen fra energi- og miljøkomiteen til den nevnte stortingsmeldingen, Innst. 330 S (2015-2016), der flertallet understreket at:

«[...] forvaltningen av ulvestammen må etterstrebe å skape tillit og respekt i befolkningen og søke å dempe konfliktnivået. Flertallet mener dialog og lokal involvering er viktig både for forvaltningen og berørte interesser, slik at utfordringene enkelte opplever kan løses best mulig. [...] Flertallet mener at jakt er et konfliktdempende tiltak og viser til at dagens regelverk åpner for lisensfelling også innenfor ulvesonen.»

Departementet viser også til stortingsvedtak 687 ved behandlingen av Representantforslag 163 S (2010-2011), der det heter innledningsvis at:

«Rovdyrforvaltningen må baseres på en politikk der hensynet til å sikre overlevelse til alle de store rovviltartene i norsk natur må kombineres med en forvaltning som totalt sett bidrar til å dempe konfliktene og motvirke utrygghet innenfor den todelte målsetningen.»

Etter departementets vurdering er en stor del av konfliktene som har oppstått rundt ulvebestanden i Norge forbundet med at bestanden i en periode har ligget over bestandsmålet, og at det er en forventning om at bestanden skal kunne forvaltes så nært bestandsmålet som mulig, så fremt lovens vilkår for uttak er oppfylt. Som nevnt lå ulvebestanden i 2019/2020 2,5 ynglinger over det øvre intervallet i bestandsmålet, og bestanden har ligget over bestandsmålet i noen år. Departementet mener at hensynet til bestandsmålet i nåværende situasjon vil bli ivaretatt ved lisensfelling av to revir, jf. nml. § 18 andre ledd andre setning.

Det er departementets vurdering at befolkningens tillit til forvaltningen av ulv er avhengig av at forvaltningen er i tråd med føringene som følger av Stortingets vedtak. Felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna vil etter departementets vurdering ligge innenfor det rettslige handlingsrommet som nml. § 18 og Bernkonvensjonen oppstiller, og bidra til å øke tilliten til at ulvebestanden forvaltes i tråd med bestandsmålet. Departementet vurderer at dette vil bidra til å dempe konfliktene knyttet til ulvebestanden. Departementet anser konfliktnivået knyttet til ulvebestanden som betydelig, og vurderer at det foreligger tungtveiende offentlige

interesser knyttet til å redusere konfliktnivået i ulvesonen. Departementet vurderer at lisensfelling vil virke konfliktdempende i områder med langvarig tilstedeværelse av ulverevir og høyt konfliktnivå, selv om det er sannsynlig med reetablering av ulv i området.

Av sekretariatets saksframlegg fremgår det at det er knyttet en viss grad av konflikt til alle ulverevir i ulvesonen. Det pekes på at det i varierende grad er konflikter knyttet til beitebruk, og at frykt og ubehag knyttet til ulv varierer, men at konflikter knyttet til jaktutøvelse gjør seg i større eller mindre grad gjeldende innenfor alle revir. Kynna-reviret har hatt en lang tilstedeværelse, i et område med generelt langvarig tilstedeværelse av ulv og høy tetthet av ulverevir. Antall ulv i reviret har variert, men tallet har vært relativt høyt de senere årene. Det har vært registrert ulv i Aurskog-reviret siden 2010/2011, med unntak for årene 2013/2014 og 2014/2015. Reviret ligger også i et område med generelt langvarig tilstedeværelse av ulv og høy tetthet av revir. Disse forholdene innebærer en belastning over tid, som har bygget opp under konflikter knyttet til blant annet beitenæring og jaktutøvelse i de aktuelle områdene.

Den genetiske statusen til ulvene som vurderes felt er også et relevant hensyn i interesseavveiningen etter § 18 første ledd bokstav c. Den sør-skandinaviske ulvebestanden har et høyt nivå av innavl, og det er viktig at genetisk verdifulle individer ivaretas. Departementet viser til at ulvene i revirene Aurskog og Kynna ikke er genetisk verdifulle og tillegger dette vekt i vurderingen.

I felles strategier for forvaltning av ulv i forvaltningsplanene for region 4 og 5, er det lagt til grunn at det skal oppnås en rullering av byrdene ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater det. Departementet har forståelse for ønsket om å fordele belastninger. Hensynet til en slik byrdefordeling kan først og fremst tillegges vekt i valg mellom revir, dersom det ut fra andre hensyn foreligger hjemmel for lisensfelling. Departementet mener at hensynet til byrdefordeling taler for lisensfelling i revirene Aurskog og Kynna.

På bakgrunn av disse vurderingene mener departementet at hensynene knyttet til ulverevirene Aurskog og Kynna, med særlig vekt på å bidra til økt tillit til rovviltforvaltningen og bidra til konfliktdemping, samlet sett av en slik karakter at det er hjemmel i nml. § 18 første ledd bokstav c for felling av ulvene i disse to revirene.

4.5 Vurdering av vilkåret om at formålet ikke må kunne nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum

Etter nml. § 18 andre ledd første punktum er det vilkår for uttak at «*formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte*».

Etter rovviltnemndenes vurdering er alternativer til felling enten å flytte ulv, eller å gjerde inn områder der beitende bufe er utfordringen. Nemndene vurderer at flytting av ulv er forholdsvis kostbart og beheftet med stor usikkerhet. Nemndene vurderer også at inngjerding

av beiteområder er svært ressurskrevende og at dette heller ikke vil løse utfordringer knyttet til andre næringsinteresser som jakt.

Departementet vurderer at ulemperne som følger av tilstedeværelsen av ulv, delvis kan avhjelpest gjennom andre tiltak. Eksempler er forebyggende tiltak for å avverge skader på beitedyr, endring av jaktform og høstingsstrategi, og tiltak som gjennomføres på grunnlag av tilskuddsordningen for kommuner med ulverevir. Departementet vurderer også at informasjons- og kunnskapsformidling om ulv er viktige tiltak, som kan bidra til å avhjelpe ulemper knyttet til tilstedeværelsen av ulv innenfor ulvesonen. Til rovviltnemndenes vurdering om at inngjerding av beiteområder er svært ressurskrevende, viser departementet igjen til tilskuddsordningen for forebyggende og konfliktdempende tiltak.

Departementet vurderer imidlertid at også der slike tiltak er iverksatt, vil det foreligge negative virkninger. Disse negative virkningene er i stor grad knyttet til konflikt og redusert tillit til at rovviltforvaltningen forvalter en ulvebestand som i noen år har ligget over bestandsmålet. Her vil departementet understreke nærheten mellom den interesseavveiningen som er gjort etter nml. § 18 første ledd bokstav c og vurderingen av vilkåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte.

Departementet anser at konfliktene som har vart over tid, og som blant annet bygger på redusert tillit til at ulvebestanden forvaltes i samsvar med bestandsmålet og andre føringer fra Stortinget, ikke kan avhjelpest på annen tilfredsstillende måte enn ved at det tillates felling av to ulverevir innenfor ulvesonen. På denne bakgrunn har departementet kommet til at vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte er oppfylt for felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum.

4.6 Antall dyr i kvoten, avgrensning av fellingsområdet og ivaretagelse av genetisk verdifull ulv

Det åpnes for lisensfelling av inntil 8 ulver i Kynna-reviret og inntil 2 ulver i Aurskog-reviret. Det vil si at den kvoten for lisensfelling er på 10 individer samlet. Antallet individer i kvoten bygger på de foreløpige konklusjonene for vinteren 2020-2021, jf. rapport fra Høgskolen i Innlandet datert 15. desember 2020. Hensikten med vedtaket er å tillate felling av alle ulvene i de nåværende revirene Aurskog og Kynna. Fylkesmannen er ansvarlig for administrering av lisensfelling. Myndigheten til å endre kvoten, dersom oppdaterte opplysninger skulle vise at det er flere eller færre ulver i disse to revirene, delegeres derfor til fylkesmannen.

Departementet ber fylkesmannen foreta den konkrete avgrensningen av lisensfellingsområdet. Basert på siste tilgjengelig kunnskap skal avgrensningen være mest mulig presist rettet mot ulvene i revirene Aurskog og Kynna. Dersom det oppstår fare for at ulv fra andre revir enn Aurskog og Kynna felles, har Fylkesmannen adgang til å stanse lisensfelling.

Ved mistanke om eller kjennskap til tilstedeværelse av genetisk verdifull ulv i lisensfellingsområdet under lisensfellingsperioden, har departementet anledning til å stanse

lisensfelling eller vurdere andre tiltak for å forhindre at slike ulver blir felt, jf. departementets myndighet etter nml. § 18. Det vises også til rovviltforskriften § 10 syvende ledd med kommentarer. Departementet vurderer at det er hensiktsmessig at fylkesmannen har myndigheten til å beslutte hvilke tiltak som bør iverksettes for å unngå felling av genetisk verdifull ulv innenfor lisensfellingsområdet under lisensfellingsperioden, og delegerer denne myndigheten til fylkesmannen.

4.7 Anmodning om utsatt iverksetting

Departementet viser til klagen fra NOAH – for dyrs rettigheter og WWF Verdens naturfond. I klagen bes det om at iverksettingen av vedtaket utsettes til det foreligger dom i rettssaken for Høyesterett om departementets avgjørelser om lisensfelling av ulv i region 4 og 5 i 2017-2018, og til det foreligger rettskraftig dom i rettssaken for Oslo tingrett om departementets avgjørelse om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen vinteren 2020.

Departementet kan ikke se at det er grunn til å avvente iverksetting til det foreligger rettskraftig dom i de nevnte rettssakene. Vi viser særlig til at dette vil være ensbetydende med at det ikke kan bli gjennomført lisensfelling innenfor ulvesonen vinteren 2021. Lisensfellingsperioden er fra 1. januar til og med 15. februar, jf. rovviltforskriften § 10.

4.8 Anmodning om flytting av Deisjøreviret

I vedtaket av 8. oktober 2020 anmoder rovviltneemndene om at Deisjøreviret flyttes, slik at reviret ikke opererer utenfor ulvesonen. Formålet er å ivareta genetisk viktig ulv.

Det er besluttet at ulvene i Deisjøreviret skal flyttes, jf. beslutning fattet av Klima- og miljødepartementet 11. desember 2020. Beslutningen er en oppfølging av Stortingets vedtak nr. 203 av 7. desember 2020. Det følger av beslutningen at ulvene skal flyttes omgående, innenfor de rammer Miljødirektoratet ved SNO vurderer som faglig forsvarlige.

5 Konklusjon

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltneemndenes vedtak om felling av ulvene i revirene Aurskog og Kynna, og åpner for lisensfelling av inntil 8 ulver i Kynna-reviret og inntil 2 individer i Aurskog-reviret. Det vil si at kvoten er på 10 individer samlet. Hensikten med vedtaket er å tillate felling av alle ulvene i de nåværende revirene Aurskog og Kynna. Antallet er satt ut fra foreløpige opplysninger fra overvåkingen denne vinteren. Dersom oppdaterte opplysninger viser at det er flere eller færre ulver i revirene, kan fylkesmannen endre kvoten.

Etter departementets vurdering er skadeomfang og skadepotensial for samtlige revir begrenset, og det er ikke rettslig grunnlag for lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementet anser imidlertid at det foreligger offentlige interesser av

vesentlig betydning som tilsier felling av revirene Aurskog og Kynna, og at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c er oppfylt for felling av ulvene i disse revirene.

Når det gjelder forståelsen av § 18 første ledd bokstav c viser departementet til Innst. 257 L (2016-2017) fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.). I vurderingen har departementet lagt vekt på distriktspolitiske hensyn. Konfliktnivået knyttet til ulvebestanden er betydelig. Departementet finner at det foreligger tungtveiende offentlige interesser knyttet til å redusere konfliktnivået. Det er lagt vekt på rovviltnemndenes og sekretariatets konkrete opplysninger og begrunnelse for felling av revirene Aurskog og Kynna. Departementet mener at lisensfelling av de to revirene vil bidra til å øke tilliten til rovviltforvaltningen og bidra til konfliktdeмпing. jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd andre punktum.

Etter departementets vurdering er det ikke andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling av ulvene i de to revirene Aurskog og Kynna, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Uttaket vil ikke true bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Rovviltnemndenes vedtak oppheves når det gjelder lisensfelling av ulvene i revirene Hernes, Hornmoen og Rømskog.

Enkelte av klagen er dermed tatt delvis til følge.

Med hilsen

Torbjørn Lange (e.f.)
avdelingsdirektør

Maline Salicath Gordner
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Fylkesmannen i Innlandet
Fylkesmannen i Oslo og Viken
Miljødirektoratet
Rovviltnemnda i region 4
Rovviltnemnda i region 5

Adresseliste

Bygdefolk for Rovdyr	Vikabakken 4	2420	TRYSIL
Foreningen Våre Rovdyr	Postboks 195	2150	ÅRNES
Naturvernforbundet	Mariboegate 8	0183	OSLO
NOAH for dyrs rettigheter	Dronningensgate 13	0152	OSLO
Akershus Norges Jeger og Fiskerforbund	Sentrumsgården	2022	GJERDRUM
Norges Miljøvernforbund	Postboks 593	5806	BERGEN
Rovviltets Røst Norge			
Ulvens Dag			
WWF-Norge	Pb 6784 St. Olavs plass	0130	OSLO